

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

освітній ступінь «Магістр»

на тему: **«ОБЛІК ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ОПОДАТКУВАННЯ
ЇХ ПРИДБАННЯ У ** «*****» ПЕРЕМИШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ
ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи Оп - 61
Спеціальності: 071 «Облік і оподаткування»

Заплатинська М. Я.

(Прізвище та ініціали)

Керівник: **к.е.н., доц. Малецька О.І.**

(Прізвище та ініціали)

Рецензент: _____.

(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ, ЕКОНОМІКИ ТА ПРАВА
КАФЕДРА ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ

Освітній ступінь «Магістр»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

(підпис)

«20» грудня 2023 року

З А В Д А Н Н Я

на кваліфікаційну роботу студенту

Заплатинські Марії Ярославівні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи «Облік виробничих запасів та оподаткування їх придбання у ** «***» Перемишлянського району Львівської області»**

Керівник роботи МАЛЕЦЬКА ОЛЬГА ІВАНІВНА, к.е.н., доц

(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджена наказом ЛНУП від «16» жовтня 2024 року № 740/к-с

2. Термін здачі студентом закінченої кваліфікаційної роботи до «10» грудня 2024 року

3. Вихідні дані для кваліфікаційної роботи: нормативно-правові та літературні джерела за темою роботи, дані аналітичного та синтетичного обліку, річна фінансова та статистична звітність досліджуваного підприємства, Інтернет-джерела, методичні рекомендації

4. Зміст кваліфікаційної роботи (перелік питань, які потрібно розробити)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ** «*****» ПЕРЕМЕШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Поняття виробничих запасів та їх класифікація

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів у фермерських господарствах

1.3. Методика дослідження

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У **

«*****»

2.1. Організаційно - економічна характеристика ** «*****»

Перемишлянського району Львівської області

2.2. Первинний облік: документообіг при закупівлі, зберіганні та

використанні запасів

2.3. Аналітичний та синтетичний облік виробничих запасів

2.4. Особливості формування звітності у **

2.5. Податкові особливості в умовах застосування спрощеної системи

оподаткування

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

3.1. Шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів у ** «*****»

Перемишлянського району Львівської області

3.2. Стратегія оптимізації запасів як ефективний інструмент управління у **

«*****»

3.3. Напрями покращення обліку виробничих запасів у ** відповідно до національних та міжнародних стандартів

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік графічного матеріалу: таблиці, схеми, рисунки

6. Дата видачі завдання «20» грудня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів (роботи)
1.	Отримання завдання. Вивчення рекомендованої літератури по темі КР. Написання аналітичного огляду. Вивчення об'єкту. Аналіз існуючого стану (складання програми; написання пояснювальної записки для дипломної роботи).	20.12.23-24.04.24р.
2.	Розробка перспективного рішення та його обґрунтування (написання перспективної частини; виготовлення планової основи для основного варіанту роботи).	25.04.24-21.07.24р.
3.	Розробка та обґрунтування пропозицій щодо реалізації роботи. Написання економічної частини роботи; висновків і пропозицій; кінцеве редагування пояснювальної записки; оформлення кінцевого варіанту роботи та інших графічних матеріалів, які представляються до захисту в ЕК).	22.07.24р.-11.10.24р.

4.	Кінцеве оформлення дипломної роботи (здача пояснювальної записки керівнику КР; виправлення його зауважень; здача КР на рецензування; кінцеве оформлення ілюстративних матеріалів, таблиць).	12.10.24р.- 9.12.24р.
5.	Підготовка до захисту в ЕК. Пробний захист на випускній кафедрі (написання доповіді й погодження її з керівником КР; виправлення зауважень у графічній частині).	10.12.2024р.

Студент _____
(підпис)

Заплатинська М. Я.
(прізвище та ініціали)

Керівник проекту (роботи) _____
(підпис)

Малецька О.І.
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ** «*****.» ПЕРЕМЕШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	9
1.1. Поняття виробничих запасів та їх класифікація.....	9
1.2. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів у фермерських господарствах.....	17
1.3. Методика дослідження.....	21
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ** «*****.».....	24
2.1. Організаційно - економічна характеристика ** «*****.» Перемишлянського району Львівської області.....	24
2.2. Первинний облік: документообіг при закупівлі, зберіганні та використанні запасів.....	32
2.3. Аналітичний та синтетичний облік виробничих запасів.....	39
2.4. Особливості формування звітності у **	49
2.5. Податкові особливості в умовах застосування спрощеної системи оподаткування.....	57
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ.....	60
3.1. Шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів у ** «*****.» Перемишлянського району Львівської області.....	60
3.2. Стратегія оптимізації запасів як ефективний інструмент управління у ** «*****.».....	64
3.3. Напрями покращення обліку виробничих запасів у ** відповідно до національних та міжнародних стандартів..	70
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

УДК: 657.32

«Облік виробничих запасів та оподаткування їх придбання у **

«*****» Перемишлянського району Львівської області»

Заплатинська М. Я. – Кваліфікаційна робота. Кафедра обліку та оподаткування. - Дубляни, Львівський НУП, 2024.

84с. текст. част. 9 рис., 12 табл., 47 джерел.

Текстова частина охоплює вступ, три розділи, висновки і пропозиції, список використаних джерел.

В першому розділі розкриваються теоретичні поняття виробничих запасів та їх класифікація. Розкрито нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів господарства.

У другому проаналізовано стан господарської діяльності фермерського господарства «*****.» Перемишлянського району Львівської області. Також висвітлено особливості організації обліку і оподаткування їх придбання.

У третьому розділі розглянуто шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів відповідно до національних та міжнародних стандартів та стратегію оптимізації запасів у ** «*****.» Перемишлянського району Львівської області

Пропозиції із вдосконалення можуть бути впроваджені в облікову практику підприємств.

Анотація

У роботі розглянуто теоретичні аспекти обліку виробничих запасів, їх класифікацію та оцінку відповідно до діючих національних стандартів бухгалтерського обліку. Проведено аналіз нормативно-правової бази, що регулює порядок оподаткування операцій з придбання запасів у фермерських господарствах. Досліджено існуючу систему обліку виробничих запасів та запропоновано рекомендації щодо її вдосконалення. Особлива увага приділена застосуванню сучасних методів автоматизації облікових процесів. Окреслено напрями удосконалення обліку виробничих запасів та оподаткування їх придбання у ** «*****» Перемишлянського району Львівської області. Результати дослідження можуть бути корисними для підвищення ефективності обліку запасів та управління ними у **.

Ключові слова: облік виробничих запасів, оподаткування, фермерське господарство, придбання запасів, бухгалтерський облік, податкові зобов'язання, автоматизація обліку.

Annotation

The qualification work considers the theoretical aspects of inventory accounting, their classification and evaluation in accordance with the current national accounting standards. An analysis of the regulatory framework regulating the procedure for taxation of inventory acquisition operations in farms was conducted. The existing inventory accounting system was studied and recommendations were proposed for its improvement. Special attention was paid to the application of modern methods of automating accounting processes. Directions for improving inventory accounting and taxation of their acquisition in the farm «*****» of the Peremyshlyany district of the Lviv region were outlined. The results of the study may be useful for increasing the efficiency of inventory accounting and management in the farm.

Keywords: inventory accounting, taxation, farm, inventory acquisition, accounting, tax obligations, accounting automation

ВСТУП

Актуальність теми обліку виробничих запасів та оподаткування їх придбання у ** обумовлена ключовою роллю цих ресурсів у забезпеченні безперервного виробничого процесу. Виробничі запаси є основою для ведення сільськогосподарської діяльності, їх правильний облік забезпечує реалістичне відображення витрат, формування собівартості продукції, а також впливає на ефективність управління господарством.

Особливе значення має врахування специфіки фермерських господарств, які функціонують в умовах нестабільного економічного середовища, сезонного характеру виробництва та підвищеного ризику втрат через зовнішні фактори. Додатково, складна система оподаткування придбання запасів, яка передбачає врахування податкових ставок, пільг і механізмів податкового кредиту, вимагає високого рівня організації обліку.

Актуальність дослідження також зумовлена необхідністю гармонізації національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними вимогами. Це дозволяє фермерам отримати якісну аналітичну інформацію для прийняття управлінських рішень, забезпечити прозорість фінансової звітності, відповідати вимогам контролюючих органів та залучати інвестиції.

Таким чином, дослідження питань обліку виробничих запасів та оподаткування їх придбання є актуальним і має важливе практичне значення для підвищення ефективності діяльності фермерських господарств.

Метою дослідження є аналіз та удосконалення методології обліку виробничих запасів і особливостей їх оподаткування у фермерського господарства розробка практичних рекомендацій щодо оптимізації облікових процесів та податкового навантаження.

Ця мета передбачає такі **завдання дослідження**:

- Розкрити економічну сутність виробничих запасів як об'єкта бухгалтерського обліку.

- Вивчити класифікацію виробничих запасів і їх особливості в сільському господарстві.
- Оцінка нормативно-правового забезпечення:
- Оцінити методи оцінки запасів при надходженні, зберіганні та вибутті.
- Визначити особливості документального оформлення операцій із запасами у фермерських господарствах.
- Вивчення податкових аспектів:
- Провести аналіз стану обліку запасів у конкретному **.
- Запропонувати шляхи гармонізації національних стандартів бухгалтерського обліку з міжнародними вимогами.
- Надати пропозиції щодо спрощення документального оформлення операцій з запасами.

Предмет дослідження: Предметом дослідження є методологічні, організаційні та податкові аспекти обліку виробничих запасів у **, а також їх вплив на фінансовий стан підприємства. Особливу увагу приділено нормативно-правовому регулюванню, практиці застосування бухгалтерських стандартів, а також напрямам удосконалення обліку та оподаткування операцій із запасами.

Методи дослідження: Для виконання поставлених завдань застосовувалися такі методи: Абстрактно-логічний метод, розрахунковий і нормативний методи, статистично-економічний метод ,порівняльний аналіз, методи документування, оцінки та балансового узагальнення, метод подвійного запису бухгалтерських рахунків і звітності.

Об'єктом дослідження є процеси обліку виробничих запасів та оподаткування їх придбання у ** «*****». Особлива увага приділяється практичним аспектам ведення бухгалтерського обліку запасів, а також нормативно-правовим і організаційним умовам, що регулюють ці процеси.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному та практичному вдосконаленні обліку виробничих запасів і механізмів оподаткування їх придбання у **.

Практичне значення одержаних результатів: За результатами виконання кваліфікаційної роботи розроблено рекомендації щодо вдосконалення обліку виробничих запасів та оподаткування їх придбання у фермерських господарствах, які можуть бути впроваджені на практиці.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У ** «*****» ПЕРЕМЕШЛЯНСЬКОГО РАЙОНУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Поняття виробничих запасів та їх класифікація

Запаси є однією з найважливіших складових активів підприємства. Вони займають значну частину майна підприємства та відіграють ключову роль у структурі витрат, впливаючи на результати господарської діяльності та фінансовий стан. Як оборотні активи, запаси можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або операційного циклу.

Оборотний капітал підприємства, який включає запаси, забезпечує безперервність виробничих процесів, реалізацію продукції, отримання виручки та формування прибутку. В процесі кругообігу оборотні засоби одночасно перебувають у кількох функціональних формах: у виробничих запасах, незавершеному виробництві, готовій продукції тощо.

Таблиця 1.1

Групування оборотних засобів

Оборотні засоби підприємства поділяються на	
Оборотні виробничі фонди	Обігові фонди
<ul style="list-style-type: none"> ○ Виробничі запаси (сировина, матеріали, паливо, МШП). ○ Незавершене виробництво. ○ Витрати майбутніх періодів. ○ Інші елементи, пов'язані з виробничим циклом. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ включають готову продукцію та кошти в обігу

Спожиті у виробничому процесі запаси трансформуються в товарну форму як готова продукція. У міру реалізації ця продукція переходить у

грошову форму, що забезпечує безперервний цикл обороту та фінансування нових виробничих процесів.

Таким чином, запаси та оборотні засоби є основою функціонування підприємства, забезпечуючи його стабільність і ефективність. Вони відіграють ключову роль у підтриманні виробничої діяльності, сприяють досягненню фінансових результатів і формують ресурсну базу для подальшого розвитку.

Запаси підприємства включають різноманітні ресурси, що забезпечують його діяльність. До найбільш поширених видів запасів належать:

- Сировина та матеріали, які використовуються у виробничих процесах.
- Незавершене виробництво, що перебуває на стадії обробки.
- Готова продукція, призначена для реалізації.
- Запаси товарів для перепродажу, які не зазнають обробки.
- Компоненти готової продукції, використовувані у виробництві.
- Наливні та насипні речовини (наприклад, нафта, зерно, борошно).

Організація обліку запасів на підприємстві базується на їхній класифікації. Групування запасів здійснюється за сферами діяльності та техніко-технологічними й організаційними ознаками. Ця класифікація розробляється індивідуально для кожного підприємства з урахуванням його специфіки.

Класифікація запасів дозволяє:

1. Упорядкувати облік різних видів матеріальних ресурсів.
2. Забезпечити точність у відображенні господарських операцій.
3. Полегшити управління та контроль за запасами.

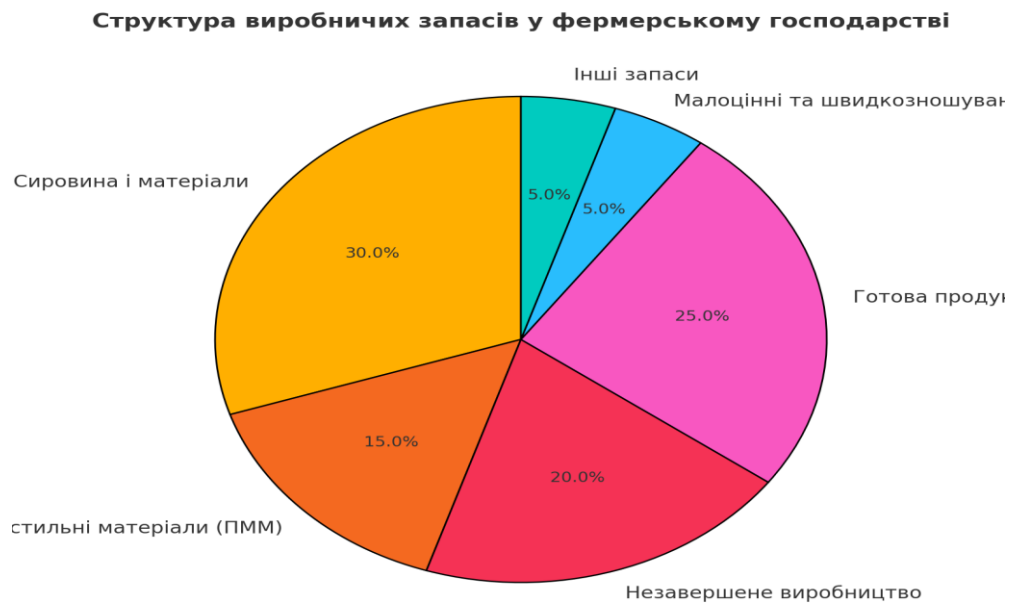

Рис. 1.1 Структура виробничих запасів у ** «*****».

Класифікація є основою для ефективної організації обліку, дозволяючи забезпечити прозорість і точність у веденні господарської документації. Запаси підприємства відіграють важливу роль у його діяльності, забезпечуючи виробничі та комерційні процеси. Їхній склад і характеристика залежать від специфіки підприємства. Так, машини та обладнання можуть бути основними засобами для одного підприємства, готовою продукцією для виробника чи товаром для перепродажу.

Запаси поділяються на виробничі та товарні. Виробничі запаси складаються з придбаних або виготовлених підприємством матеріалів, які підлягають подальшій переробці. Вони використовуються у виробничому процесі по-різному:

- Деякі запаси, як сировина і матеріали, повністю споживаються під час виробництва.
- Інші, як мастильні матеріали чи фарби, змінюють свою форму або розмір.

- Запасні частини входять до складу виробу без змін.
- Малоцінні та швидкозношувані предмети (МШП) сприяють виробництву, але не включаються до складу готового продукту.

Товарні запаси - це товари, придбані підприємством для перепродажу, які зазвичай не зазнають суттєвих змін у своїй фізичній формі. Уже при закупівлі вони є готовою продукцією.

Усі матеріальні цінності, які належать підприємству на певну дату, включаються до складу запасів незалежно від їхнього місця знаходження. Однак предмети, що перебувають на території підприємства, але належать іншим фізичним чи юридичним особам, не враховуються як запаси.

Таким чином, запаси підприємства охоплюють різноманітні ресурси, які забезпечують його функціонування. Виробничі запаси підтримують безперервність виробничого циклу, тоді як товарні запаси сприяють ефективній комерційній діяльності. Управління запасами вимагає чіткої класифікації, що дозволяє оптимізувати процеси обліку та контролю.

У бухгалтерській літературі існує багато термінів, пов'язаних із запасами, кожен із яких має своє унікальне тлумачення. Наприклад, термін «виробничі запаси» часто замінюють поняттям «матеріали». Деякі автори використовують термін «цінності», коли говорять про «матеріальні оборотні активи». Проте «цінність» є більш описовим поняттям, яке відображає якісну характеристику запасів як економічних елементів, що приносять користь власнику і забезпечують економічну вигоду.

Запаси класифікуються як оборотні активи, оскільки вони можуть бути перетворені на грошові кошти протягом року або операційного циклу. Водночас поняття «матеріально-виробничі запаси» викликає певні суперечності. Це пов'язано з тим, що до матеріальних запасів належать не лише предмети праці, але й засоби праці. Таким чином, цей термін охоплює

всі активи матеріальної форми, що використовуються у виробничому процесі, і є ширшим за традиційне розуміння запасів.

Терміни «товарно-матеріальні активи» і «товарно-матеріальні запаси» вважаються менш прийнятними через те, що вони охоплюють активи матеріальної форми, які можуть бути як оборотними, так і необоротними, і акцентують увагу на можливості їх продажу. У той же час термін «товарно-виробничі запаси» найбільш точно відображає властивості матеріальних елементів виробництва. Ці елементи призначені для обробки у виробничому процесі, формування основи виробів і можуть перебувати у складі резервів, зберігатися на складах або бути готовою продукцією.

Разом із тим, термін «запаси», визначений П(С)БО 9 «Запаси», об'єднує основні складові оборотних матеріальних активів. Однак його застосування в бухгалтерській літературі викликає суперечності. Багато авторів вважають запаси резервом матеріальних ресурсів, які не використовуються в поточній діяльності, а служать для забезпечення безперервності виробничого процесу або зберігаються на випадок необхідності.

Незважаючи на те, що термін «товарно-виробничі запаси» є більш точним у фаховому застосуванні, термін «запаси» набув широкого вжитку в обліковій практиці завдяки своїй універсальності.

Запаси є важливим елементом у системі обліку підприємства. Вони забезпечують матеріальну основу для здійснення виробничих і комерційних процесів. Методологічні принципи їхнього визнання, оцінки та розкриття у фінансовій звітності визначені П(С)БО 9 «Запаси».

Відповідно до П(С)БО 9, запаси - це активи, які:

1. Призначені для продажу в межах звичайної господарської діяльності (наприклад, товари чи готова продукція).
2. Перебувають у процесі виробництва з метою створення готової продукції (незавершене виробництво).

3. Використовуються під час виробництва, виконання робіт чи надання послуг, а також для управлінських потреб (сировина, основні та допоміжні матеріали).

Запаси підприємства охоплюють різні види активів, такі як товари, незавершене виробництво та сировина, що використовуються для забезпечення виробничих і господарських процесів. Основну роль у цьому процесі відіграють виробничі запаси, які є базовими матеріальними ресурсами.

Виробничі запаси - це запаси, які підприємство придбало або виготовило самостійно для використання у виробництві. Вони можуть бути використані як для подальшої переробки, так і для споживання в межах операційного циклу. До виробничих запасів належать сировина, матеріали, напівфабрикати, комплектуючі вироби, допоміжні матеріали тощо.

Запаси мають велике значення для обліку, оскільки:

- Вони забезпечують безперервність виробничих і господарських процесів.
- Сприяють точному відображенню вартості активів у фінансовій звітності.
- Дозволяють ефективно контролювати використання матеріальних ресурсів.
- Служать основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Правильний облік і управління запасами дозволяють підприємству зберігати стабільність виробничих процесів, забезпечувати ефективне використання ресурсів і підвищувати свою конкурентоспроможність.

Таблиця 1.2

Визначення первісної вартості запасів згідно з ПСБО 9 «Запаси»

№з/п	Джерела надходження	Первісна вартість
1	Придбання за плату	<p>1. Сума, сплачена постачальнику згідно з договором: Включає націнки, надбавки, але не містить непрямих податків (наприклад, ПДВ).</p> <p>2. Ввізне мито: Сплачується за імпорт запасів відповідно до митного законодавства.</p> <p>3. Непрямі податки: Якщо такі податки включені до вартості запасів і не підлягають відшкодуванню підприємству.</p> <p>4 Транспортно-заготівельні витрати: Оплата тарифів на транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання; Витрати на вантажно-розвантажувальні роботи.</p> <p>5. Витрати на страхування ризиків транспортування: Включають витрати на страхування запасів під час їх перевезення.</p> <p>6. Інші прямі витрати:</p> <p>a. Прямі витрати на оплату праці, якщо вони пов'язані з підготовкою запасів.</p> <p>b. Прямі матеріальні витрати, необхідні для доопрацювання чи покращення характеристик запасів.</p> <p>c. Інші витрати, спрямовані на доведення запасів до стану, в якому вони придатні для використання (наприклад, доопрацювання, покращення якості).</p>
2	Виготовлені на підприємстві	Собівартість їх виробництва відповідно П (С)БО «Витрати»
3	Внески до статутного капіталу	Погоджена між засновниками
4	Одержано безоплатно	Справедлива вартість
5	Обмін на подібні запаси	Балансова вартість переданих запасів визначається як їх облікова вартість, зафіксована в бухгалтерському обліку підприємства.
6	Обмін на неподібні запаси	Справедлива вартість всіх отриманих запасів

Оцінка запасів є важливою частиною бухгалтерського обліку, оскільки дозволяє правильно визначати собівартість запасів, списаних у виробництво чи продаж, і залишків на складі. Основні методи оцінки запасів включають зображено в таблиці 1.3:

Таблиця 1.3

Методи оцінки запасів

Метод	Принцип	Особливості	Переваги
ФІФО (перший надійшов — перший вибув)	Списання запасів у порядку їх надходження	Першими списуються запаси, що надійшли раніше	Простота застосування, реалістичне відображення залишків
Середньозважена собівартість	Розрахунок середньозваженої собівартості одиниці запасів	Розрахунок на основі залишків на початок періоду та отриманих запасів	Полегшує облік великих обсягів однорідних запасів
Нормативні затрати	Оцінка на основі встановлених норм витрат	Враховуються норми витрат і ціни, які регулярно перевіряються	Стандартизація витрат, аналіз відхилень від норм
Ціни продажу	Оцінка запасів за середнім відсотком торговельної націнки	Використовується для підприємств роздрібної торгівлі	Прискорює облік, зручно для великих торговельних мереж

Кожен із методів має свої переваги та обмеження, і вибір залежить від специфіки діяльності підприємства, типу запасів та вимог управління. Правильний метод дозволяє забезпечити точний облік витрат і адекватне відображення фінансових результатів у звітності

Фермерське господарство «*****.» застосовує метод середньозваженої собівартості для оцінки запасів при їх вибутті. Цей метод передбачає розрахунок середньої вартості одиниці запасів шляхом ділення загальної вартості залишків на початок періоду та вартості отриманих запасів протягом періоду на загальну кількість цих запасів. Такий підхід забезпечує

рівномірний розподіл вартості запасів та спрощує облік, особливо при великій номенклатурі товарів.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів у фермерських господарствах

Бухгалтерський облік виробничих запасів в Україні регулюється низкою нормативно-правових актів, які визначають основи обліку, оподаткування та звітності. Основними документами є:

- Господарський кодекс України (№ 436-IV від 16.01.2003 р., зі змінами і доповненнями) регулює господарські відносини між суб'єктами господарювання, та встановлює основні засади господарювання в Україні, а також правила організації та здійснення господарської діяльності.

- Цивільний кодекс України (№ 435-IV від 16.01.2003 р., зі змінами і доповненнями) визначає майнові та немайнові відносини між учасниками цивільного обороту, базується на принципах юридичної рівності, вільного волевиявлення та майнової самостійності.

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (№ 996-XIV від 16.07.99 р., зі змінами і доповненнями) встановлює правові засади ведення бухгалтерського обліку, визначає порядок подання фінансової звітності суб'єктами господарювання.

- Податковий кодекс України (редакція від 01.04.2024 року) - це законодавчий акт, який регулює податкові відносини, що виникають у процесі встановлення, зміни або скасування податків і зборів. Він визначає повний перелік податків, які стягуються на території України, а також процедури їх адміністрування.

Основні функції Податкового кодексу:

1. Регулювання податкових відносин:

- Встановлює порядок нарахування, сплати та адміністрування податків.
- Визначає підстави для запровадження нових податків або скасування існуючих.

2. Визначення прав та обов'язків:

- Чітко формулює права та обов'язки платників податків.
- Описує компетенції, обмеження та повноваження контролюючих органів.
- Регулює діяльність осіб, які здійснюють податковий контроль.

3. Відповідальність за порушення податкового законодавства:

- Описує санкції, що застосовуються до платників податків або контролюючих органів за недотримання вимог законодавства.

Податковий кодекс є залишається основою для забезпечення стабільності податкової системи та ефективного податкового адміністрування.

- Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій (затверджена наказом Мінфіну України від 30.11.99 р. № 291, зі змінами і доповненнями) .встановлює правила ведення облікових рахунків; забезпечує єдність у відображенні однорідних господарських операцій на відповідних синтетичних та аналітичних рахунках; є основним інструментом для формування коректного та уніфікованого бухгалтерського обліку.

- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» (затверджено Наказом Мінфіну від 31.03.99 р. № 87, зі змінами і доповненнями) регламентує методологію обліку запасів, включаючи їх визнання, оцінку та розкриття у фінансовій звітності; застосовується до підприємств, організацій та інших юридичних осіб усіх форм власності (окрім бюджетних установ);з абезпечує прозорість і відповідність обліку запасів загальноприйнятим стандартам.

Ці документи формують єдину нормативну базу для організації обліку виробничих запасів, що забезпечує:

- Правильність ведення бухгалтерського обліку.
- Дотримання законодавчих вимог у сфері господарської діяльності.
- Прозорість у питаннях фінансової звітності та оподаткування.

Таким чином, нормативна база гарантує відповідність облікових операцій стандартам, що сприяє точності у фінансових розрахунках та звітності.

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», первісна вартість запасів охоплює не лише їхню купівельну вартість, але й додаткові витрати, необхідні для доведення цих запасів до стану, придатного для використання. До таких витрат належать витрати на заготівлю, вартість вантажно-розвантажувальних робіт, транспортування запасів до місця їх використання (ТЗВ) та інші витрати, пов'язані з придбанням.

Особливості обліку ТЗВ полягають у тому, що протягом звітного місяця вони можуть обліковуватися одним із двох способів:

1. У складі первісної вартості кожної одиниці запасів: Усі витрати додаються до вартості запасів одразу на момент їх оприбуткування.

2. На окремому субрахунку до рахунку обліку запасів: У цьому випадку ТЗВ обліковуються окремо, а наприкінці звітного місяця розподіляються між запасами, які вибули.

При цьому розподіл ТЗВ здійснюється на основі вартості одиниць запасів, а не їхньої кількості. Проте в деяких випадках це може бути неекономічно обґрунтовано, оскільки вартість запасів не завжди прямо пропорційна їх фізичним характеристикам (наприклад, вага чи об'єм). Транспортні витрати зазвичай залежать саме від фізичних параметрів перевезеного вантажу.

Чиста вартість реалізації визначається як очікувана ціна продажу запасів, з якої віднімаються витрати на завершення їх виробництва та реалізацію. У фінансовій звітності запаси мають відображатися за реальною вартістю, яка може бути перетворена в економічні вигоди, такі як збільшення грошових коштів або їх еквівалентів.

Таким чином, облік запасів відповідно до П(С)БО 9 забезпечує правильне відображення витрат у балансі підприємства. Водночас удосконалення механізму розподілу ТЗВ може підвищити гнучкість та економічну доцільність облікових процедур.

Відображення запасів у балансі підприємства залежить від необхідності визначення їхньої чистої реалізаційної вартості. Цей процес регулюється низкою факторів, які враховують особливості оцінки та обліку запасів.

До категорії запасів, що обліковою вартістю яких є ціна реалізації належать товари, що перебувають у роздрібній торгівлі. Переоцінка таких запасів може здійснюватися у випадках коли є зниження цін реалізації, псування запасів, інших втрат первісно очікуваних економічних вигод.

Переоцінка запасів, що обліковою вартістю яких є первісна вартість відбувається виключно у разі псування, втрати економічних вигод. Зміни в цінах реалізації таких запасів впливають на фінансові результати лише після їх продажу, а не на дату складання балансу.

Чиста реалізаційна вартість визначається для кожної одиниці запасів шляхом віднімання з очікуваної ціни реалізації витрат на:

- Завершення виробничого циклу (якщо запаси перебувають у виробництві).
- Зберігання.
- Доставку до покупців.
- Інші витрати, пов'язані з реалізацією.

Уцінка та дооцінка запасів

Уцінка здійснюється у разі зменшення очікуваної ціни реалізації запасів, що обліковуються за цінами продажу. Вона відображається як різниця між первісною вартістю та новою, зменшеною вартістю.

Дооцінка здійснюється, якщо вартість раніше уцінених запасів зростає, проводиться дооцінка на суму збільшення. Важливо зазначити, що дооцінка не може перевищувати суму попередньої уцінки. Для цього підприємства повинні вести окремий облік попередніх уцінок, що значно ускладнює роботу бухгалтерії.

Для забезпечення коректного обліку запасів необхідна чітка нормативно-правова база, яка:

- Регламентує методи визначення вартості запасів.
- Враховує специфіку виробничих та торгових підприємств.
- Полегшує процес оцінки та переоцінки запасів.

Чиста реалізаційна вартість є ключовим показником, який дозволяє підприємству об'єктивно оцінювати запаси та відображати їх у фінансовій звітності. Її правильне визначення запобігає завищенню чи заниженню вартості запасів, що забезпечує достовірність балансу підприємства та точність фінансових показників. Однак складність обліку уцінок і дооцінок вимагає вдосконалення нормативної бази для спрощення роботи бухгалтерського апарату.

1.3. Методика дослідження

Дослідження в дипломній роботі базується на діалектичному підході, який є основним методом аналізу розглянутих проблем. Теоретичною та методологічною основою дослідження виступають діалектичний метод пізнання, системний підхід до аналізу економічних явищ, а також наукові розробки українських та зарубіжних дослідників з обраної тематики. Методика дослідження також враховує ступінь розробленості проблеми в

спеціалізованій літературі, наявність і характер наукової інформації та ресурси, доступні досліднику.

Для виконання поставлених завдань застосовувалися такі методи:

- Абстрактно-логічний метод - для узагальнення та формулювання висновків.
- Розрахунковий і нормативний методи - для аналізу економічних показників.
- Статистично-економічний метод - для опрацювання даних і оцінки тенденцій.
- Порівняльний аналіз - для зіставлення результатів.
- Методи документування, оцінки та балансового узагальнення - для аналізу облікової інформації.
- Метод подвійного запису бухгалтерських рахунків і звітності - для відображення фінансових даних.

При аналізі економічної ефективності господарської діяльності фермерського господарства «*****.» використовувалися економіко-математичні методи та методи економічного аналізу.

Для забезпечення безперервного контролю господарських операцій у бухгалтерському обліку застосовувався метод документування, що є способом первинної реєстрації облікових об'єктів. Кожна господарська операція оформлювалася відповідним документом, який підтверджує її виконання. Цей підхід був використаний у дипломній роботі для аналізу первинної документації з обліку виробничих запасів.

Бухгалтерський облік охоплює велику кількість різноманітних об'єктів, які потребують єдиного вимірювача - оцінки. Оцінка, як спосіб грошового вимірювання ресурсів і процесів, є ключовою передумовою для правильного відображення господарських операцій в обліку, що є особливо важливим у рамках дослідження.

Рахунки бухгалтерського обліку застосовуються для групування господарських процесів, які були оформлені відповідними документами, за економічно однорідними ознаками. Це дозволяє отримати систематизовану інформацію про діяльність підприємства. У дипломній роботі цей метод використовувався для аналізу інформації, яка відображає діяльність господарства.

Господарські операції відображаються в системі бухгалтерських рахунків за допомогою способу подвійного запису, який передбачає, що сума кожної операції записується на двох рахунках у визначеному порядку. Цей метод став основою для аналізу основних господарських операцій, пов'язаних із обліком виробничих запасів.

Для отримання даних про склад і наявність майна господарства періодично складається баланс. Баланс дозволяє контролювати зміни в складі активів, джерел їх формування та зобов'язань підприємства, а також визначати його фінансовий стан.

Дослідження ґрунтується на використанні даних бухгалтерської і статистичної звітності господарства, нормативних матеріалів, наукових праць, а також первинного, зведеного, аналітичного і синтетичного обліку. Це забезпечило комплексний підхід до аналізу фінансової та облікової інформації.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ У **

«*****.»»

2.1. Організаційно - економічна характеристика ** «*****.»»

Перемишлянського району Львівської області

Фермерське господарство «*****.»» засноване відповідно до законодавства України. Його діяльність регулюється положеннями Господарського, Цивільного та Земельного кодексів України, Закону України «Про фермерське господарство», а також іншими нормативно-правовими актами, які стосуються сільськогосподарського сектору.

Засновником та власником господарства є Баран Василь Степанович. Місце його реєстрації — Львівська область, Перемишлянський район, село Болотня (рис 2.1).

Рис.2.1 Місцезнаходження фермерського господарства «*****.»» Львівської області, Перемишлянського району

Господарство функціонує як самостійний суб'єкт господарювання у формі фермерського господарства, діяльність якого здійснюється на підставі статуту, затвердженого засновником. Основним видом діяльності є

виращування сільськогосподарських культур, зокрема зернових, бобових та олійних.

** «*****.» займається вирощуванням сільськогосподарських культур. Основний прибуток має від реалізації зернових культур, насамперед ріпаку, пшениці, сої, соняшнику та в незначній мірі кукурудзи.

Фермерське господарство «*****.» має право здійснювати будь-які види діяльності, що не заборонені чинним законодавством України. У разі необхідності отримання спеціальних дозволів чи ліцензій, господарство може розпочати таку діяльність лише після їхнього належного оформлення. Окрім цього, господарство самостійно провадить зовнішньоекономічну діяльність і може бути учасником чи засновником підприємств з іноземними інвестиціями відповідно до законодавства України.

Складений (статутний) капітал фермерського господарства «*****.» формується власником господарства, *****. Його загальний розмір становить *****гривень. З цієї суми:

- 1 000 гривень були внесені під час створення господарства, зокрема 500 гривень успадковані Бараном Василем Степановичем згідно зі свідоцтвом про право на спадщину, виданим приватним нотаріусом 6 травня 2016 року.
- 300 000 гривень складає вартість земельних ділянок загальною площею 1,58 га, які використовуються для товарного сільськогосподарського виробництва. Ці ділянки були внесені до статутного капіталу господарства за рішенням власника від 6 травня 2016 року.

До складу статутного капіталу можуть входити різні види майна та майнових прав, які не вилучені з цивільного обороту. Це може бути нерухоме майно (будівлі, споруди, комплекси), земельні ділянки, а також інше майно, що відповідає законодавчим вимогам. Власник має право збільшувати

статутний капітал за рахунок додаткових внесків, які забезпечують стабільний розвиток господарства.

Згідно з нормативними документами членами фермерського господарства можуть бути подружжя, їхні батьки, діти, які досягли 14 років, а також інші члени сім'ї або родичі. Важливо, щоб ці особи об'єдналися для спільного ведення господарства і визнавали положення Статуту. Водночас, членами господарства не можуть бути особи, які працюють у ньому за трудовим договором чи контрактом.

На момент затвердження нової редакції Статуту фермерського господарства єдиним його членом є голова господарства - Баран Василь Степанович.

У разі прийняття до складу господарства нових членів, які відповідають вимогам Закону України «Про фермерське господарство», їхні персональні дані (прізвище, ім'я, по батькові, ступінь родинних відносин із головою господарства, паспортні дані, податковий номер і місце проживання) вносяться до Статуту. Внесення таких змін до Статуту вимагає державної реєстрації в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань. Усі зміни у складі членів господарства підлягають реєстрації відповідно до встановленого порядку.

Земельні ресурси фермерського господарства «*****.» згідно з статутом господарства формуються з таких ділянок:

1. Земельна ділянка площею 1,0430 га, цільове призначення - для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Ця ділянка була передана Бараном Василем Степановичем у статутний капітал господарства відповідно до положень Статуту.

2. Земельна ділянка площею 0,5355 га, цільове призначення - також для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Ця ділянка була передана до статутного капіталу господарства Бараном Василем Степановичем.

3. Земельна ділянка площею 282,9874 га, цільове призначення - також для ведення товарного сільськогосподарського виробництва. Ця ділянка була також передана до статутного капіталу господарства Бараном Василем Степановичем.

Площа земельних ділянок постійно змінюється на даний момент становить 1100,00 га

Усі земельні ділянки є невід'ємною частиною активів фермерського господарства та використовуються для забезпечення його основної діяльності - ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

Фінансовий аналіз є важливим інструментом для оцінки ефективності управління, стійкості та конкурентоспроможності підприємства. Аналіз показників фермерського господарства «*****.» за 2021–2023 роки дозволяє оцінити динаміку доходів, витрат і прибутковості, виявити чинники впливу на результативність діяльності та сформулювати рекомендації для покращення фінансового стану (табл 2.1.).

Чистий дохід від реалізації продукції зріс у 2022 році на 41,9% порівняно з 2021 роком. Така динаміка може бути обумовлена зростанням обсягів реалізації продукції, за рахунок покращення урожайності, а також за рахунок зростанням цін на продукцію, через вплив інфляційних чинників. Однак у 2023 році чистий дохід знизився на 38,9%. Такий спад можна пояснити скороченням виробництва через зменшення фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення діяльності.

Аналіз витрат показав нам що собівартість реалізованої продукції у 2022 році зросла на 98,5% порівняно з 2021 роком, що свідчить про суттєве збільшення витрат. Це зумовлено зростанням цін на матеріальні ресурси, зокрема паливо, добрива та насіння. Зниження собівартості у 2023 році (-25,3%) відповідає скороченню доходів і може свідчити про адаптацію підприємства до кризових умов шляхом оптимізації витрат.

Таблиця 2.1

Фінансові показники фермерського господарства «*****»
(2021-2023рр)

Показник	2021 (тис. грн)	2022 (тис. грн)	2023 (тис. грн)	Відхилення 2022 до 2021 (тис. грн)	Відхилення 2022 до 2021 (%)	Відхилення 2023 до 2022 (тис. грн)	Відхилення 2023 до 2022 (%)
Чистий дохід від реалізації продукції	-	-	--	-	-	-	-
Собівартість реалізованої продукції	-	-	--	-	-	-	-
Інші операційні доходи	-	-	--	-	-	-	-
Інші операційні витрати	-	-	--	-	-	-	-
Разом доходи	-	-	--	-	-	-	-
Разом витрати	-	-	--	-	-	-	-
Фінансовий результат до оподаткування	-	-	--	-	-	-	-
Чистий прибуток (збиток)	-	-	--	-	-	-	-

Інші операційні витрати у 2023 році зросли на 331,6%, що вказує на додаткові зобов'язання підприємства, наприклад, фінансування позапланових робіт чи обслуговування кредитів.

Фінансовий результат до оподаткування знизився у 2022 році на 13,6%, що є наслідком дисбалансу між темпами зростання доходів (+41,9%) і

витрат (+98,7%). У 2023 році прибуток до оподаткування зменшився на 79,6%, що свідчить про критичне погіршення ефективності діяльності.

Чистий прибуток у 2023 році склав лише 3 910,3 тис. грн, що майже у 6 разів менше, ніж у 2022 році. Основними причинами цього є непропорційне зростання витрат, особливо в частині операційних, а також зниження доходів на фоні зростання економічної нестабільності.

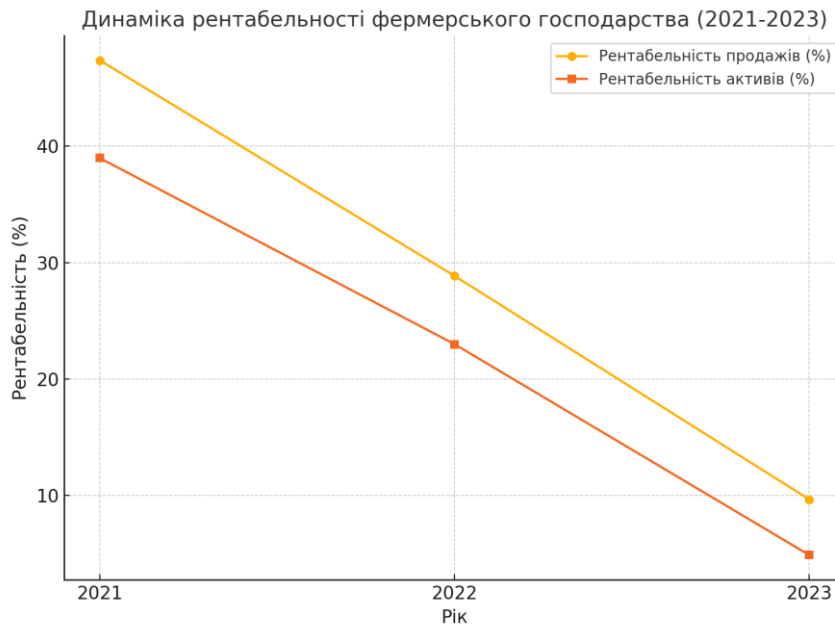

Рис.2.2. Динаміка рентабельності фермерського господарства

«*****»

На рисунку 2.2. показана динаміка рентабельності фермерського господарства «*****» за 2021–2023 роки. Можна бачити, як змінювалася рентабельність продажів і активів у цей період. Рентабельність характеризує ефективність використання ресурсів господарства і визначається співвідношенням між доходами та витратами, а також між прибутком і використаними ресурсами.

Аналіз рентабельності показав нам що рентабельність продажів (відношення чистого прибутку до чистого доходу) у 2023 році значно знизилася через скорочення доходів та зростання витрат. Така тенденція вказує на необхідність зменшення собівартості продукції чи підвищення ефективності управління витратами.

Підприємство продемонструвало високі результати у 2022 році, проте у 2023 році зазнало значних фінансових труднощів. Основною проблемою є непропорційне зростання витрат у порівнянні з доходами, що негативно вплинуло на чистий прибуток. Для забезпечення фінансової стійкості необхідно впровадити заходи з оптимізації витрат, підвищення ефективності виробництва та стабілізації доходів.

За допомогою таблиці 2.2 розглянемо аналіз платоспроможності фермерського господарства

Таблиця 2.2.

Аналіз платоспроможності фермерського господарства «*****.»
(2021–2023рр)

Показник	2021	2022	2023	Відхилення 2022 до 2021	Відхилення 2023 до 2022
Коефіцієнт загальної ліквідності (КЗЛ)	-	-	--	-	-
Коефіцієнт швидкої ліквідності (КШЛ)	-	-	--	-	-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КАЛ)	-	-	--	-	-
Коефіцієнт фінансової стійкості (КФС)	-	-	--	-	-

На основі розрахованих показників платоспроможності за 2021–2023 роки можна зробити наступні висновки. У 2021 році показник загальної ліквідності становив 9,5, що свідчить про високий рівень забезпеченості господарства оборотними активами для покриття поточних зобов'язань. Проте у 2022 році значення знизилося до 3,9, що вказує на погіршення ситуації через збільшення зобов'язань. У 2023 році показник зріс до 14,9, що демонструє суттєве покращення платоспроможності завдяки скороченню поточних зобов'язань.

У 2021 році коефіцієнт швидкої ліквідності дорівнював 3,8, що свідчить про достатню здатність господарства швидко погашати борги без урахування запасів. У 2022 році цей показник знизився до 1,8, що свідчить про тимчасові труднощі з покриттям боргів. У 2023 році показник покращився до 3,4, що свідчить про стабілізацію ситуації.

У 2021 році коефіцієнт абсолютної ліквідності був на рівні 1,3, що є високим показником і свідчить про наявність достатніх грошових коштів для негайного погашення зобов'язань. У 2022 році значення знизилося до 0,1, що вказує на дефіцит грошових коштів. У 2023 році показник зріс до 1,2, відновивши фінансову стабільність.

Коефіцієнт фінансової стійкості у 2021 році становив 1,0, що свідчить про високий рівень забезпеченості власним капіталом. У 2022 році він знизився до 0,9, проте у 2023 році повернувся до рівня 1,0, що вказує на стабільність структури фінансування господарства.

Фермерське господарство «*****.» має стійкий фінансовий стан і достатній рівень платоспроможності, що дозволяє йому своєчасно виконувати свої зобов'язання навіть за складних умов. У всі три роки господарство демонструвало високий рівень фінансової стабільності завдяки значній частці власного капіталу у структурі фінансування.

2.2. Первинний облік: документообіг при закупівлі, зберіганні та використанні запасів

Виробничі запаси можуть надходити на підприємство різними шляхами. Зокрема, це може бути отримання від постачальників, інших дебіторів компанії, від підзвітних осіб, а також у результаті ліквідації основних засобів чи інших необоротних матеріальних активів.

На сьогоднішній день законодавчо затверджених типових форм первинних документів для обліку виробничих запасів не існує. У зв'язку з цим підприємства самостійно розробляють такі документи, враховуючи обов'язкові реквізити, визначені Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні». До таких реквізитів належать:

- назва документа (форми);
- дата складання документа;
- назва підприємства, від імені якого створено документ;
- опис та обсяг господарської операції, а також одиниця виміру;
- посади відповідальних осіб, що здійснюють господарські операції та відповідають за їх правильність;
- особистий підпис і додаткові дані, які дозволяють ідентифікувати особу, що брала участь у виробничому процесі.

Окрім цього, підприємства можуть орієнтуватися на форми, які раніше містилися в наказі Міністерства статистики України «Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів», хоча цей документ вже втратив чинність.

На основі зазначеного, у таблиці 2.4 подано перелік типових первинних документів разом із їх характеристикою, які можуть бути використані для контролю руху виробничих запасів у сільськогосподарському підприємстві.

Таблиця 2.3

Документальне оформлення операцій з виробничими запасами

Код форми	Назва форми	Коротка характеристика
M-1	Журнал обліку вантажів, що надійшли	Відображає облік та контроль за надходженням і оприбуткуванням матеріальних цінностей. Записи здійснюються на основі товаро-транспортних документів, прибуткових ордерів тощо.
M-2	Довіреність	Бланк для отримання матеріальних цінностей через довірену особу. У разі невикористання чи псування підлягає списанню.
M-3	Журнал реєстрації довіреностей	Використовується для реєстрації виданих довіреностей і підтвердження їх отримання.
M-4	Прибутковий ордер	Оформлюється для обліку матеріалів, що надходять від постачальників або з переробки. Складається матеріально відповідальною особою.
M-7	Акт приймання матеріалів	Використовується при виявленні розбіжностей у кількості чи якості запасів або за відсутності супровідних документів.
M-8	Лімітно-забірна картка	Оформлюється для багаторазового відпуску одного виду матеріалів на місяць. Складається у двох примірниках.
M-11	Накладна-вимога на відпуск матеріалів	Фіксує рух матеріальних цінностей у межах підприємства або їх відпуск стороннім організаціям.
M-12	Картка складського обліку матеріалів	Ведеться для обліку руху матеріалів на складі за кожною номенклатурною позицією.
M-14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Служить для обліку запасів за оперативно-бухгалтерським методом.
M-15	Акт про приймання	Оформлюється для обліку устаткування,

Код форми	Назва форми	Коротка характеристика
	устаткування	що надійшло на склад для подальшого монтажу.
М-15а	Акт приймання-передачі устаткування до монтажу	Використовується, якщо підприємство ще не визначено або монтаж устаткування ще не розпочато.
М-17	Акт про виявлені дефекти устаткування	Фіксує дефекти, виявлені під час перевірки, монтажу чи випробувань.
М-19	Матеріальний звіт	Використовується у будівельних організаціях для звіту начальника ділянки про матеріальні залишки.
М-20	Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей	Документ для фіксації відпуску матеріалів стороннім організаціям і для їх обліку.
1-ТН	Товарно-транспортна накладна	Використовується для списання цінностей у постачальника та оприбуткування їх отримувачем, а також для перевізника.
Подорожній лист	Подорожній лист вантажного автомобіля	Визначає роботу автомобіля й водія з моменту виїзду та до повернення. Є бланком суворої звітності.

Ця таблиця є основою для ефективного документального оформлення операцій з виробничими запасами на підприємстві.

Також варто зазначити, що надходження запасів може оформлюватися за допомогою таких документів, як платіжні вимоги, платіжні вимоги зі специфікацією, а також товарно-транспортні накладні, оформлені на загальних підставах.

Виробничі запаси, такі як насіння тощо, можуть надходити від підзвітних осіб у межах встановленого порядку їх закупівлі. Зазвичай такі закупівлі здійснюються невеликими партіями за готівковий розрахунок від фізичних осіб, на ринках або в магазинах.

Для забезпечення якісного та своєчасного контролю за складським обліком на підприємстві призначається відповідальна особа. Її призначення затверджується розпорядчим документом про облікову політику підприємства. Ця особа відповідає за перевірку запасів і підтверджує власним підписом залишки, що виникають за певними господарськими операціями.

На матеріали, які постачаються підприємству від постачальників, оформлюються відповідні розрахункові документи, такі як платіжні вимоги, рахунки-фактури та товарно-транспортні накладні. Ці документи підлягають реєстрації у Журналі обліку вантажів, що надходять, який веде працівник, відповідальний за постачання.

Документальне оформлення процесу придбання та надходження запасів забезпечує належний контроль за їх обліком і рухом.

Рис. 2.3. Документальне оформлення надходження запасів в ** «*****».

На рисунку 2.3 представлено детальний порядок оформлення операцій із запасами, які надходять від постачальників.

Цей процес включає:

1. Одержання постачальником первинних документів (платіжних вимог, рахунків-фактур).
2. Реєстрацію документів у журналі.
3. Перевірку відповідності кількості та якості матеріалів супровідним документам.
4. Оприбуткування запасів на складі підприємства.

Такий підхід до оформлення операцій сприяє ефективній організації обліку запасів та зменшенню ризиків виникнення нестач або помилок у фінансовій звітності.

Документальне оформлення вибуття матеріалів надано у вигляді схеми рис. 2.4.

Витрачання виробничих запасів на підприємстві супроводжується відображенням у бухгалтерському обліку відповідних господарських операцій. Види таких операцій залежать від напрямку використання запасів і характеризуються такими основними реквізитами:

1. Передача у виробництво:
 - Напрямок витрачання: Використання сировини, матеріалів, комплектуючих для виробничого процесу.
 - Реквізити документів: Лімітно-забірні картки, накладні на відпуск матеріалів, акти списання.
 - Кореспонденція рахунків: Дебет рахунку 23 «Виробництво», кредит рахунку 201 «Сировина й матеріали».
2. Використання для ремонтів:
 - Напрямок витрачання: Використання запасів для проведення поточного чи капітального ремонту основних засобів.

- Реквізити документів: Накладні, акти використання матеріалів.
- Кореспонденція рахунків: Дебет рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» або 23 «Виробництво», кредит рахунку 201 «Сировина й матеріали».

Рис. 2.4. Схема документального оформлення вибуття запасів у

** «*****»

3. Реалізація запасів:

- Напрямок витрачання: Продаж залишків матеріалів стороннім організаціям.

- Реквізити документів: Товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, акти прийому-передачі.
- Кореспонденція рахунків: Дебет рахунку 36 «Розрахунки з покупцями», кредит рахунку 201 «Сировина й матеріали».
- 4. Витрачання на адміністративні потреби:
 - Напрямок витрачання: Використання матеріалів для забезпечення діяльності адміністративного персоналу.
 - Реквізити документів: Накладні, акти використання.
 - Кореспонденція рахунків: Дебет рахунку 92 «Адміністративні витрати», кредит рахунку 201 «Сировина й матеріали».
- 5. Витрачання на забезпечення продажів:
 - Напрямок витрачання: Використання запасів для маркетингових заходів, пакування готової продукції.
 - Реквізити документів: Накладні, акти витрат.
 - Кореспонденція рахунків: Дебет рахунку 93 «Витрати на збут», кредит рахунку 201 «Сировина й матеріали».
- 6. Списання через нестачі або псування:
 - Напрямок витрачання: Матеріали списуються через непридатність до використання чи втрати.
 - Реквізити документів: Акти інвентаризації, акти списання.
 - Кореспонденція рахунків: Дебет рахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей», кредит рахунку 201 «Сировина й матеріали».

Розуміння цих операцій та правильне оформлення супровідних документів дозволяє забезпечити точний облік і контроль за витрачанням виробничих запасів підприємства.

2.3. Аналітичний та синтетичний облік виробничих запасів

Аналітичний облік виробничих запасів на підприємстві здійснюється з використанням аналітичних карток, книг складського обліку, сальдових і оборотних відомостей. Записи в реєстри аналітичного обліку базуються на первинних документах, що відображають рух запасів, і здійснюються відповідно до основних елементів бухгалтерського обліку, таких як документування та інвентаризація. Аналітичний облік запасів ведеться за визначеними характеристиками, які відображені на схемі порядку його ведення.

Для синтетичного обліку виробничих запасів використовується клас 2 Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій, що має назву «Запаси». Рахунки цього класу є активними та балансовими, забезпечуючи відображення в обліку руху та залишків запасів.

Основний рахунок для обліку запасів – це рахунок 20 «Виробничі запаси». Він використовується для обліку інформації про наявність і рух таких матеріалів, як:

- сировина, що знаходиться у переробці чи в дорозі;
- матеріали сільськогосподарського призначення;
- будівельні матеріали, паливо, тара;
- відходи основного виробництва.

На рахунку 20 фіксуються дебетові та кредитові обороти, а також сальдо на початок і кінець місяця (таблиця 2.5). Формула для визначення сальдо на кінець місяця є такою:

$$\text{Сальдо на кінець місяця} = \text{Сальдо на початок} + \text{Дебетовий оборот} - \text{Кредитовий оборот.}$$

Цей підхід дозволяє систематизувати інформацію про запаси, їхні залишки та зміни протягом облікового періоду, забезпечуючи точність фінансової звітності підприємства.

Таблиця 2.5

Модель структури рахунку 20 «Виробничі запаси»

За чинною методикою	Рекомендований варіант	
Сировина і матеріали	Сировина	Матеріали
		Основні
		Допоміжні матеріали
		Зворотні відходи
Купівельні напівфабрикати	Купівельні напівфабрикати	Напівфабрикати власного виробництва
		Купівельні напівфабрикати
Паливо	Паливо	На виробничі цілі
		На технологічні цілі
		На перепродаж
Тара і тарні матеріали	Тара	Одноразового використання
		Багаторазового призначення
Будівельні матеріали	Будівельні матеріали	Матеріали власного виробництва
		Купівельні матеріали
Матеріали, передані в переробку	Матеріали	Матеріали власного виробництва
		Купівельні матеріали
Запасні частини	Запасні частини	На виробничі цілі
		На енергетичні цілі
Інші матеріали	Інші матеріали	Власного виробництва
		Купівельні матеріали

Синтетичний облік виробничих запасів ** здійснюється за допомогою таких субрахунків:

- 201 «Сировина й матеріали» – враховує інформацію про наявність і рух сировини та матеріалів, які необхідні для виготовлення основної продукції. Відображає їх надходження та витрачання.
- 202 «Купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби» – обліковує напівфабрикати та комплектуючі вироби, які придбані для комплектування готової продукції. Ці витрати зазвичай включають до собівартості продукції та потребують додаткової обробки.
- 203 «Паливо» – відображає інформацію про рух усіх видів палива (твердого, рідкого, мастильних матеріалів), талонів на нафтопродукти, необхідних для технологічних потреб, роботи транспорту чи опалення приміщень.
- 204 «Тара й тарні матеріали» – веде облік руху різних видів тари та матеріалів для неї (пластикової, металевої, картонної, скляної тощо).

- 205 «Будівельні матеріали» – використовується забудовниками для обліку деталей, будівельних матеріалів і конструкцій, що необхідні для будівельно-монтажних робіт.
- 206 «Матеріали, передані в переробку» – обліковує матеріали, які передані в обробку для отримання виробів, що використовуються у виробничих потребах підприємства. Витрати на транспортування та обробку відображаються за дебетом рахунку 23 «Виробництво».
- 207 «Запасні частини» – облік запасів, що зберігаються на складі, включаючи деталі для ремонту машин, устаткування або транспортних засобів.
- 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» – обліковує матеріали для сільськогосподарського виробництва (добрива, корми, отрутохімікати) та їхній рух у межах підприємства.
- 209 «Інші матеріали» – охоплює облік бланків суворої звітності, утилю, металобрухту та запасів, отриманих в результаті ліквідації основних засобів, які більше не можуть використовуватися за прямим призначенням.

Кожен із цих субрахунків забезпечує систематизацію даних про запаси та їхній рух, що сприяє ефективному управлінню ресурсами підприємства.

Синтетичний облік на ** «*****.» ведеться за субрахунками, які відображають інформацію про залишки виробничих запасів. Дані за 2022 рік наведені в таблиці 2.6.

Ця таблиця демонструє структуру виробничих запасів підприємства, де найбільшу частку становлять матеріали сільськогосподарського призначення (субрахунок 208), що відповідає основному напрямку діяльності підприємства. Сировина й матеріали (субрахунок 201) займають друге місце за обсягом залишків. Інші види запасів, такі як паливо, будівельні матеріали та запасні частини, мають меншу питому вагу у загальній структурі

виробничих запасів. Ці дані є основою для аналізу ефективності використання ресурсів підприємства та планування подальших закупівель.

Таблиця 2.6

Вартість залишку виробничих запасів (2022р) у **«*****»

Субрахунок	Найменування	Сума, грн
201	Сировина й матеріали	1 123 650
203	Паливо	104 655
205	Будівельні матеріали	257
207	Запасні частини	132 588
208	Матеріали сільськогосподарського призначення	4 522 428

Облік транспортно-заготівельних витрат і виробничих запасів

На підприємствах із високою часткою транспортно-заготівельних витрат у структурі собівартості виробничих запасів доцільно впроваджувати їх окремий облік на субрахунках рахунків матеріальних цінностей. Це дозволяє ефективно контролювати та аналізувати витрати, пов'язані з транспортуванням і заготівлею матеріалів.

Методи розподілу транспортно-заготівельних витрат

Облік транспортно-заготівельних витрат може здійснюватися двома способами:

1. Розрахунок середнього відсотка транспортно-заготівельних витрат. У цьому випадку визначається середній відсоток транспортно-заготівельних витрат, який використовується для розподілу витрат між матеріальними цінностями. Розрахунок здійснюється за формулою:

$$ТЗВ_{ср} = \frac{ВМ_{ср} \times C_{\%}}{100}$$

де:

$TЗВ_n$ — транспортно-заготівельні витрати, що відносяться до використаних матеріалів (грн.);

$ВМ_в$ — вартість використаних матеріалів у поточному місяці (грн.);

$C_{\%}$ — середній відсоток транспортно-заготівельних витрат (%).

Середній відсоток визначається за формулою:

$$C_{\%} = \frac{TЗВ_n + TЗВ_n}{ВМ_в + ВМ_к} \times 100\%$$

де:

$TЗВ_n$ — залишок транспортно-заготівельних витрат на початок місяця (грн.);

$TЗВ_n$ — транспортно-заготівельні витрати звітного місяця (грн.);

$ВМ_к$ — залишок матеріалів на початок місяця (грн.);

$ВМ_в$ — матеріальні цінності, що надійшли у звітному місяці (грн.).

2. Прямий розрахунок. У цьому підході витрати визначаються безпосередньо для кожної операції в поточному місяці. Це дозволяє отримати точніші результати, проте метод є більш трудомістким.

Переваги окремого обліку ТЗВ

- Прозорість: чітке відображення витрат, пов'язаних із транспортуванням і заготівлею.
- Контроль: забезпечується можливість детального аналізу та контролю за витратами.
- Оптимізація: дозволяє виявляти резерви для зниження собівартості продукції.

Запропонований підхід забезпечує ефективне управління витратами підприємства та підвищує якість обліку.

Транспортно-заготівельні витрати, які пов'язані з придбанням матеріальних цінностей, обліковуються за Журналами-ордерами:

Аналітичний облік виробничих запасів на складах ** «*****.» ведеться за допомогою карток складського обліку, що розміщуються в картотеці за технічними групами виробничих запасів відповідно до номенклатури-цінника. Дані за аналітичними рахунками узагальнюються в оборотних відомостях. Бухгалтер повинен перевіряти стан складського обліку за графіком, але не рідше 1 разу на місяць. Для забезпечення своєчасного відображення господарських операцій в реєстрах бухгалтерського обліку на підприємстві повинні бути чітко визначені терміни передачі первинних документів до бухгалтерії для відповідного їх оформлення (складання графіків надходження до бухгалтерії первинних документів та складання зведених графіків).

Для організації бухгалтерського обліку запасів необхідно визначити номенклатуру синтетичних та аналітичних рахунків виробництва і об'єктів калькулювання. Номенклатура запасів повинна містити наступні дані про кожен окремо обліковуваний вид запасів:

- технічно вірну назву;
- повну технічну характеристику (сорт, розмір, марка);
- одиницю виміру і номенклатурний номер.

Номенклатурний номер може бути цифровим, літерним або комбінованим. Найбільш розповсюдженими є цифрові номери, які розробляються за серійною або десятичною системою. При серійній нумерації весь перелік запасів розділяють на групи за обраними ознаками. Такою ознакою є призначення певного виду запасів. Кожен вид поділяється на групи; в кожній групі для певного виду запасів визначається його порядковий номер. На підставі номерів груп чи підгруп встановлюються номенклатурні номери запасів, які використовуються усіма службами на підприємстві.

Синтетичний облік запасів ведеться в натуральному та грошовому вираженні на рахунках другого класу плану рахунків (20). Збільшення

балансової вартості запасів унаслідок їх надходження відображається за дебетом рахунку 20, тоді як зменшення вартості запасів унаслідок їх вибуття чи уцінки фіксується за кредитом цього рахунку. У випадку використання малим підприємством загального плану рахунків, облік виробничих запасів здійснюється на рахунках 20 «Виробничі запаси» та 22 «Малоцінні та швидкозношувані предмети» [51].

Запаси можуть надходити на підприємство з різних джерел, зокрема:

- придбання у постачальників;
- внески до статутного капіталу;
- безоплатне надходження;
- виявлення в ході інвентаризації.

У таблиці 2.7 представлені основні бухгалтерські записи, що відображають рух виробничих запасів. Це забезпечує точність і систематичність облікових операцій, пов'язаних із закупівлею, використанням та зберіганням матеріальних цінностей.

Таблиця 2.7

Відображення в обліку операцій з надходження та списання запасів

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Оприбутковано виробничі запаси, що надійшли від постачальника	20 «Виробничі запаси»	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»
Оплачено витрати на транспортування виробничих запасів	20 «Виробничі запаси»	311 «Поточні рахунки в банку в національній валюті»
Оприбутковано виробничі запаси, придбані підзвітною особою	20 «Виробничі запаси»	372 «Розрахунки з підзвітними особами»

Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
Оприбутковано виробничі запаси, виготовлені власними силами	20 «Виробничі запаси»	23 «Виробництво»
Оприбутковано виробничі запаси як внесок до статутного капіталу	20 «Виробничі запаси»	40 «Статутний капітал»
Оприбутковано безоплатно одержані виробничі запаси	20 «Виробничі запаси»	719 «Інші доходи від операційної діяльності»
Відпущено зі складу запаси для виробництва продукції	23 «Виробництво»	20 «Виробничі запаси»
Списано запаси для загальновиробничих потреб	91 «Загальновиробничі витрати»	20 «Виробничі запаси»
Списано запаси для адміністративних потреб	92 «Адміністративні витрати»	20 «Виробничі запаси»
Списано запаси на утримання об'єктів житлово-комунального господарства	94 «Інші витрати операційної діяльності»	20 «Виробничі запаси»
Відпущено зі складу запаси для капітального будівництва	15 «Капітальні інвестиції»	20 «Виробничі запаси»
Списано облікову вартість реалізованих виробничих запасів	943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів»	20 «Виробничі запаси»
Безоплатно передано запаси іншому підприємству	949 «Інші витрати операційної діяльності»	20 «Виробничі запаси»

Узагальнюючи матеріал стосовно організації обліку виробничих запасів на у ** «*****.», можна зазначити, що основні аспекти первинного, зведеного та синтетичного обліку представлено у вигляді загальної схеми (рис. 2.5).

Ця схема дозволяє систематизувати процеси надходження, використання та списання виробничих запасів, враховуючи специфіку діяльності підприємства.

Однак у процесі дослідження виявлено, що підприємство не використовує сальдову відомість для ведення обліку запасів. Натомість інформація про обороти та залишки на аналітичних рахунках переноситься до журналу-ордера безпосередньо зі Звіту про рух матеріальних цінностей.

Такий підхід має наступні недоліки:

1. Відсутність сальдової відомості ускладнює структуру облікової інформації, що може вимагати додаткових вибірок даних.
2. Зростає ризик помилок при перенесенні інформації через відсутність проміжного узагальнення у вигляді сальдової відомості.
3. Спотворення облікових даних може вплинути на точність фінансової звітності та прийняття управлінських рішень.

Щоб вдосконалити рбоек запасів потрібно запровадити ведення сальдової відомості, яка дозволить здійснювати систематизацію даних щодо залишків і руху виробничих запасів у розрізі матеріально відповідальних осіб. Та удосконалити організацію документообігу, забезпечивши точність і своєчасність передачі даних між обліковими підрозділами, а також забезпечити автоматизацію процесів обліку, що мінімізує людський фактор і знижує ризик помилок у реєстрації даних.

Такий підхід дозволить ** не лише підвищити точність обліку, але й поліпшити якість управлінських рішень на основі достовірної інформації.

2.4. Особливості формування звітності у **

Фермерські господарства, будучи юридичними особами, відповідно до чинного законодавства, зобов'язані виконувати розрахунки з бюджетом та складати фінансову й статистичну звітність. Однак фермерські господарства, які мають право застосовувати спрощену форму обліку, звільняються від цього обов'язку і можуть складати баланс за рішенням власників – членів господарства. При цьому персональна відповідальність за точність і достовірність звітності покладається на Голову господарства.

Залежно від специфіки виробничої діяльності та структурних особливостей, фермерські господарства можуть подавати такі види звітності:

- Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва – для господарств, які належать до мікропідприємств і відповідають вимогам податкового законодавства;
- Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва.

Форми та зміст обох типів звітності визначаються Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Спрощений фінансовий звіт включає Баланс (форма № 1-мс) та Звіт про фінансові результати (форма № 2-мс). Повний фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва складається з Баланс (форма № 1-м) та Звіт про фінансові результати (форма № 2-м).

Фінансова звітність фермерського господарства складається у тисячах гривень з одним десятковим знаком і подається за звітний період. Річна звітність формується станом на 31 грудня, а подається до контролюючих органів до 28 лютого року, що слідує за звітним.

Достовірність, повнота та своєчасність звітності відіграють важливу роль в ефективному управлінні економікою підприємств та держави. Звітність забезпечує важливу інформацію про господарські процеси, наявні ресурси, фінансові результати та напрями використання прибутку.

Як джерело інформації, звітність сприяє залученню додаткового капіталу, моніторингу та контролю за діяльністю фермерських господарств, а також пошуку резервів для їх подальшого розвитку. Це також інструмент зв'язку фермерського господарства із зовнішнім середовищем. Ефективність звітності залежить від дотримання загальноприйнятих правил і відповідності нормативно встановленим вимогам, що є важливим для визначення перспектив розвитку як окремих підприємств, так і економіки в цілому.

Звітність, як економічна категорія, розглядається у двох аспектах. З одного боку, це система узагальнених і взаємопов'язаних економічних показників, які описують виробничу, фінансову й господарську діяльність підприємства за певний період. З іншого боку, звітність виступає складовою частиною бухгалтерського обліку, способом узагальнення та передачі даних про результати діяльності підприємства. Оскільки обліковий цикл завершується складанням звітності, її можна вважати як системою економічних показників, так і набором методів узагальнення облікових даних.

Згідно з Національним положенням (стандартом) № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», фінансова звітність являє собою форму бухгалтерської звітності, яка відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Головна мета складання фінансової звітності - це забезпечення користувачів об'єктивною, достовірною й повною інформацією про фінансовий стан і діяльність підприємства для прийняття рішень.

Відповідно до Закону України «Про фермерське господарство», фермерські господарства зобов'язані складати та подавати фінансову, статистичну звітність, а також інші дані, що передбачені чинним законодавством. Обсяг і характер фінансової звітності залежать від масштабу діяльності господарства.

Фінансова звітність фермерських господарств може бути річною або проміжною. Річна звітність охоплює звітний календарний рік і має бути подана до 9 лютого наступного року. Якщо господарство створене нещодавно, перший звітний період може становити менше ніж 12 місяців, але не більше 15 місяців. Проміжна звітність складається щокварталу, накопичуючи дані з початку року, і подається до 25 числа місяця, що йде після завершення кварталу. До проміжної звітності входять тільки дві форми: Баланс та Звіт про фінансові результати.

Усі форми звітності, періодичність їх складання та подання фермерськими господарствами систематизовано в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8:

Види фінансової звітності фермерських господарств

Показники	Загальна фінансова звітність	Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва	Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва
Форми, що включає фінансова звітність	- Баланс (Звіт про фінансовий стан) (ф. № 1);	- Баланс (ф. № 1-м);	- Баланс (ф. № 1-мс);
	- Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) (ф. № 2);	- Звіт про фінансові результати (ф. № 2-м);	- Звіт про фінансові результати (ф. № 2-мс).
	- Звіт про рух грошових коштів (по прямому методу) (ф. № 3);		
	- Звіт про рух грошових коштів (за непрямим методом) (ф. № 3);		
	- Звіт про власний капітал (ф. № 4);		
	- Примітки до річної фінансової звітності (ф. № 5).		
Умови для	Відповідно до Закону	Складають фермерські	Складають фермерські

Показники	Загальна фінансова звітність	Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва	Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва
застосування	України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», НСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».	господарства – суб'єкти малого підприємництва (П(С)БО 25).	господарства:
		(Середня кількість працівників за рік – до 50 осіб; річний дохід – до 10 млн євро).	- Суб'єкти мікропідприємництва;
			- Платники податку на прибуток за нульовою ставкою відповідно до п. 154.6 ПКУ;
			- Мають право на спрощений облік доходів і витрат.
Періодичність подання	Річна (всі форми); проміжна (Баланс та Звіт про фінансові результати).	Річна; проміжна.	Річна.

Ця таблиця систематизує основні аспекти підготовки та подання фінансової звітності фермерськими господарствами відповідно до їхнього статусу та особливостей діяльності.

Фінансова звітність фермерських господарств подається до органів статистики, власникам господарств, трудовим колективам за їх запитом, державним реєстраторам, а також до податкової інспекції, якщо господарство є платником податку на прибуток. Основна мета такої звітності полягає в наданні правдивої та достовірної інформації внутрішнім і зовнішнім користувачам щодо майнового і фінансового стану господарства, фінансових результатів та ефективності його діяльності за звітний період.

Завдяки останнім змінам у бухгалтерському законодавстві значно розширилося коло підприємств, які можуть складати спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва. До них тепер включено суб'єкти мікропідприємництва, до яких належить більшість фермерських господарств. Це дозволяє таким господарствам формувати фінансову звітність лише раз на рік.

Вибрана форма бухгалтерського обліку повинна забезпечувати фермерське господарство даними для заповнення Балансу та Звіту про фінансові результати. Баланс, разом із Звітом про фінансові результати, фіксує стан активів, зобов'язань і власного капіталу господарства на певну дату, що дозволяє оцінити фінансовий стан підприємства. Інші форми фінансової звітності доповнюють Баланс, деталізуючи його показники.

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) містить дані про формування прибутку або збитків шляхом зіставлення доходів і витрат. Результат звіту узгоджується зі статтею пасиву Балансу «Нерозподілений прибуток або непокритий збиток».

Відповідно до стандартів бухгалтерського обліку, фермерські господарства використовують метод нарахування для обліку доходів, витрат і фінансових результатів. Через це отриманий прибуток не завжди відповідає фактичному надходженню грошових коштів на рахунки господарства. Для аналізу руху коштів використовується Звіт про рух грошових коштів, дані якого узгоджуються зі статтею Балансу «Грошові кошти та їх еквіваленти».

Звіт про власний капітал деталізує зміни в розділі пасиву Балансу, надаючи інформацію про склад і зміни власного капіталу за окремими його складовими. Таким чином, бухгалтерський облік фермерських господарств організований таким чином, щоб забезпечити користувачів інформацією про фінансовий стан підприємства та результати його господарської діяльності.

У П(С)БО 25 докладно викладені правила заповнення звітних форм для суб'єктів малого підприємництва. Зокрема, методика заповнення рядків у

Фінансовому звіті суб'єкта малого підприємництва та Спрощеному фінансовому звіті суб'єкта малого підприємництва є майже ідентичною. Це означає, що фермерські господарства, які відповідають критеріям суб'єктів малого підприємництва, визначеним у пункті 154.6 Податкового кодексу України (ПКУ), та користуються правом спрощеного бухгалтерського обліку доходів і витрат, можуть без значних труднощів скласти Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (форми № 1-м, № 2-м). Така можливість є особливо актуальною для господарств, які планують перейти на фіксований сільськогосподарський податок.

Згідно з пунктом 44.2 ПКУ, платники податку на прибуток, які застосовують нульову ставку оподаткування та відповідають вимогам пункту 154.6 ПКУ, мають право вести спрощений облік доходів і витрат. Це дозволяє їм формувати фінансову звітність відповідно до спрощених правил, хоча такі підприємства не звільняються від ведення обліку господарської діяльності в цілому.

Водночас, чинне законодавство передбачає відповідальність за методологічні або арифметичні помилки у веденні бухгалтерського обліку та складанні звітності. Посадові особи підприємств можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності за неподання або несвоєчасне подання державних статистичних спостережень, подання недостовірних або неповних даних, а також за податкові порушення.

Наприклад, стаття 186³ Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає штрафи для посадових осіб у розмірі від 10 до 15 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за неподання або несвоєчасне подання державних статистичних даних. У разі повторного порушення протягом року після накладення стягнення штраф збільшується до 15–20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Таким чином, належна організація бухгалтерського обліку і звітності є не лише вимогою законодавства, а й важливим елементом уникнення фінансових санкцій.

Справи щодо адміністративних порушень, які стосуються подання статистичної звітності, розглядаються органами державної статистики відповідно до ст. 244³ Кодексу України про адміністративні правопорушення. Розглядати такі справи та накладати стягнення мають право керівник спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади в галузі статистики та його заступники, а також керівники регіональних і місцевих органів державної статистики.

Фінансова та статистична звітність подається до органів державної статистики, які контролюють дотримання вимог щодо формування показників у звітних формах. Одним із ключових завдань є забезпечення точності та зіставності даних, що досягається шляхом уніфікації форм фінансової звітності та розробки їх на єдиній методологічній основі.

Серед нововведень у НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» варто відзначити зміну системи кодування рядків форм звітності з трирівневої на чотирирівневу. Тепер статті фінансових звітів позначаються чотиризначними кодами рядків, що дозволяє однозначно ідентифікувати форму звітності. Наприклад, коди рядків форми № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» починаються з одиниці, форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» – з двійки, форми № 3 «Звіт про рух грошових коштів» – з трійки, а форми № 4 «Звіт про власний капітал» – із четвірки. Це нововведення значно полегшує процес заповнення звітних форм.

Організація процесу статистичної звітності та її управління покладена на Державну службу статистики України. Форми статистичної звітності затверджуються цими органами, а форми річних бухгалтерських звітів – Міністерством фінансів України за погодженням із Державною службою статистики.

Найбільш детальне й комплексне узагальнення результатів діяльності фермерських господарств здійснюється через статистичні спостереження. Ця статистична інформація має внутрішньовідомчий характер і

використовується для розрахунків зведених статистичних даних, підготовки звітно-статистичної документації та державних класифікаторів техніко-економічної й соціальної інформації. Вона не підлягає розголошенню за запитами до моменту її офіційного затвердження або прийняття.

За формою державного статистичного спостереження № 50 с.-г. «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств» звітують ті господарства, які мають площу сільгоспугідь понад 1000 га і кількість працівників понад 50 осіб. Для господарств, що не відповідають цим критеріям, застосовується форма № 2-ферм.

Аналіз форми № 2-ферм показує, що її заповнення є трудомістким, оскільки потребує ведення деталізованого обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Для сімейних фермерських господарств, які застосовують просту форму обліку, цей процес може стати надмірним і складним.

На практиці нерідко трапляються порушення правил та вимог складання статистичної звітності. Причинами цього можуть бути недостатня обізнаність фермерів, низький рівень професійної підготовки або відсутність належної організації облікових процесів.

Основними користувачами статистичної звітності фермерських господарств є різні організації та групи, включаючи органи влади та управління (центральні, місцеві), органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, наукові та навчальні заклади, громадські організації, засоби масової інформації та населення. На практиці часто виникають ситуації, коли встановлені правила та вимоги щодо формування статистичної звітності порушуються. Причинами цього є низька обізнаність і недостатній рівень професійної підготовки відповідальних осіб. З одного боку, це пов'язано із значним ускладненням процесу через велику кількість різних форм статистичного спостереження, з іншого боку — з недостатньою увагою до правильності їх складання та подання. Часто спостерігається нерозуміння

важливості подання об'єктивної інформації в статистичних звітах, що призводить до формального підходу з боку працівників і фермерів до цієї суспільно важливої функції.

2.5. Податкові особливості в умовах застосування спрощеної системи оподаткування

Спрощена система оподаткування, також відома як єдиний податок, регулюється главою 1 розділу XIV Податкового кодексу України (статті 291–300). Ця система може застосовуватися як юридичними особами, так і фізичними особами-підприємцями. Основною її перевагою є зменшене податкове навантаження порівняно із загальною системою оподаткування.

Платниками єдиного податку четвертої групи можуть бути як юридичні особи, так і фізичні особи-підприємці, якщо вони відповідають встановленим вимогам.

Юридичні особи, незалежно від їхньої організаційно-правової форми, можуть сплачувати єдиний податок четвертої групи за умови, що частка сільськогосподарського товаровиробництва за попередній податковий рік становить 75% або більше.

Фізичні особи-підприємці, які ведуть діяльність виключно в межах зареєстрованого фермерського господарства, також можуть бути платниками цього податку. Однак вони повинні відповідати ряду умов. Платниками єдиного податку четвертої групи можуть бути тільки ті суб'єкти, які займаються сільським господарством як основною діяльністю та дотримуються встановлених законом критеріїв. Згідно даних державної податкової служби України фермерське господарство «*****.» - сільськогосподарський товаровиробник є платником єдиного податку четвертої групи.

Фермерське господарство «*****.», працює на спрощеній системі оподаткування 4 групи, звільнені від більшості обов'язкових платежів до

державних фондів і сплачують лише єдиний податок. Розрахунок податку не залежить від прибутку підприємця чи прожиткового мінімуму. Його сума визначається на основі вартості земель, що знаходяться у власності або оренді підприємця. Ставки податку залежать від типу і призначення землі. Розмір податку у ** «*****.» встановлюється як відсоток від нормативної грошової оцінки одного гектара земель за певними ставками. У зв'язку з воєнним станом в Україні, з 1 березня 2022 року по 31 грудня року, наступного за роком припинення або скасування воєнного чи надзвичайного стану, тимчасово не нараховується і не сплачується плата за землю. Це стосується земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної і комунальної власності, розташовані на територіях, де ведуться чи велися бойові дії, або на тимчасово окупованих територіях. Також це поширюється на земельні ділянки, визнані обласними військовими адміністраціями як засмічені вибухонебезпечними предметами чи такі, на яких є фортифікаційні споруди.

Крім того, за 2022 і 2023 податкові роки скасовано нарахування і сплату загального мінімального податкового зобов'язання для земельних ділянок на цих територіях. Перелік таких територій визначається наказом Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України від 22.12.2022 року № 309.

Ці заходи спрямовані на зменшення фінансового навантаження на власників і користувачів земель, які постраждали через бойові дії чи тимчасову окупацію.

З 2020 року запроваджено пільговий період для ФОП 4 групи, що має на меті підтримку фермерів та створення умов для їхнього розвитку. Зокрема, підприємці цієї групи звільнені від сплати:

- Єдиного соціального внеску (ЄСВ);
- Податку на землю;
- Податку на прибуток;

- Податку на доходи фізичних осіб (ПДФО);
- Податку на додану вартість (ПДВ);
- Податку на майно;
- Рентної плати за використання води.

Фермерське господарство «*****.» належить до 4 групи, воно зобов'язане самостійно вести облік і розраховувати суму податків. Звітність обмежується поданням щорічної податкової декларації, яка відображає дані за попередній рік. Останній термін подання звіту - 20 лютого року, що настає після звітного періоду. Декларацію ** «*****.» подає до місцевого органу фіскальної служби у регіоні, де зареєстровано господарство і розташовані його земельні ділянки.

Податки нараховуються на основі поданої декларації. Сплата податків здійснюється частинами протягом року:

- У перших двох кварталах потрібно сплачує по 10% від загальної суми.
- У третьому кварталі вносить 50% від загальної суми.
- У четвертому кварталі залишок становить 30%. (Рис. 2.9)

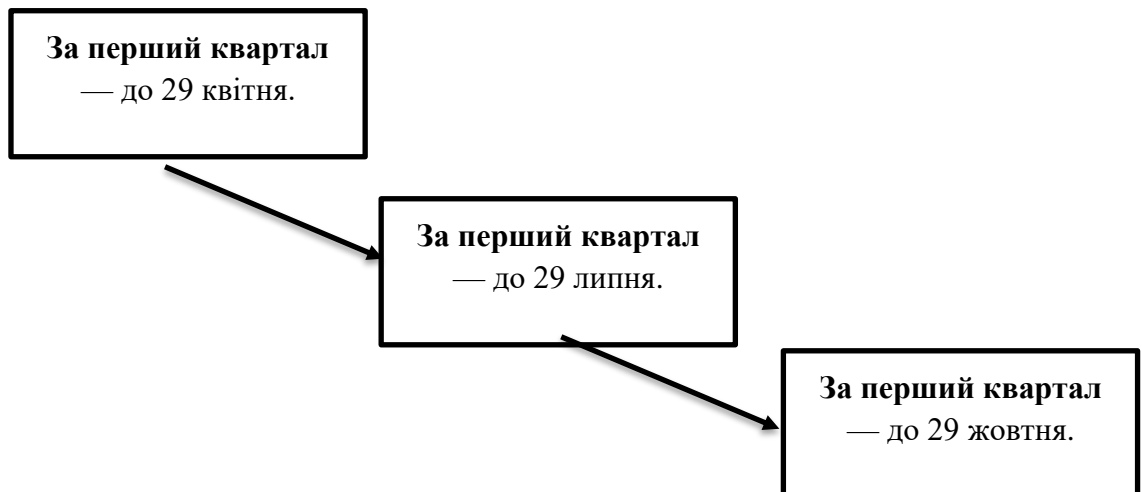

Рис. 2.9 Графік сплати податків ** «*****.»

Таким чином, звітність і сплата податків для ФОП 4 групи в тому числі ** «*****.» мають чітко визначені строки та розподілені платежі.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ

3.1. Шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів у ** «***.» Перемишлянського району Львівської області**

Раціональне управління виробничими запасами є ключовою умовою для ефективного функціонування виробничого процесу та забезпечення стабільності господарської діяльності підприємств.

Одним із головних шляхів удосконалення обліку запасів є спрощення процедур, пов'язаних з оприбуткуванням та списанням матеріальних ресурсів. Для підвищення зручності та оперативності обліку пропонується оформлювати передачу матеріалів у виробництво безпосередньо в картках складського обліку, що також дозволяє фіксувати внутрішнє переміщення матеріальних цінностей. Важливо передбачити в таких картках підпис відповідальних осіб для підтвердження операцій.

З метою підвищення точності даних та забезпечення збереження запасів необхідно систематично проводити інвентаризації, вибіркові перевірки та контрольні заходи. Особливу увагу слід приділяти оснащенню складів необхідними технічними засобами, такими як ваги, мірна тара та інші вимірювальні пристрої.

В умовах сучасної ринкової економіки слід вдосконалювати методологію обліку матеріальних ресурсів, орієнтуючись на практики міжнародного досвіду. Наприклад, у зарубіжних компаніях особливу увагу приділяють управлінню оборотними активами, що включає оптимізацію процесу формування виробничих запасів відповідно до реальних потреб підприємства. Це дозволяє мінімізувати витрати, пов'язані зі зберіганням та транспортуванням матеріалів, а також сприяє досягненню економічної ефективності.

Таким чином, впровадження інноваційних підходів до обліку виробничих запасів та їх оптимізації дозволить вітчизняним підприємствам підвищити конкурентоспроможність, забезпечити ефективність використання ресурсів та покращити фінансові результати діяльності.

Ключовими напрямками вдосконалення обліку виробничих запасів є такі: систематизація теоретичних і методологічних основ обліку, аналізу та контролю запасів, із чітким визначенням їхньої сутності й класифікації; оптимізація методико-організаційних принципів фінансового та управлінського обліку запасів, включаючи їх контроль; створення ефективної системи економічного аналізу й контролю за раціональним використанням запасів; впровадження автоматизованих рішень для обліково-аналітичного забезпечення процесів управління виробничими запасами.

Сьогодні актуальною є необхідність впровадження нових організаційних та методичних підходів до вирішення питань обліку запасів. Це зумовлено переходом на ринкові відносини, адаптацією до міжнародних стандартів та активним застосуванням комп'ютерних технологій.

Покращенню управління ресурсами сприятиме вдосконалення первинної документації, впровадження уніфікованих типових форм, підвищення рівня автоматизації обліково-розрахункових процесів, а також дотримання чітких процедур приймання, зберігання та витрачання сировини, матеріалів та комплектуючих виробів.

Для підвищення ефективності управління виробничими запасами необхідно запроваджувати дієві форми попереднього та поточного контролю за дотриманням норм запасів і витрат матеріальних ресурсів. Особливу увагу слід приділяти вдосконаленню оперативного обліку руху напівфабрикатів, комплектуючих виробів, деталей і вузлів у виробництві. Бухгалтерські дані мають забезпечувати можливість виявлення резервів для зниження собівартості продукції за рахунок раціонального використання матеріалів, зменшення норм витрат та належного зберігання.

Вдосконалення організації обліку запасів можливе через оптимізацію процесу документування. Це передбачає ширше використання накопичувальних документів, таких як лімітно-забірні картки та відомості. Доцільно застосовувати картки складського обліку як витратний документ для списання матеріалів, що дозволяє перейти до бездокументальної системи оформлення витрат.

Розробка єдиної форми документа для відпуску матеріалів, яка передбачає можливість машинної обробки, є доцільним кроком у вдосконаленні обліку виробничих запасів. Такий документ має містити інформацію про всі об'єкти основного та допоміжного виробництва з використанням відповідних кодів, що вказують на напрямок використання матеріальних ресурсів – основні вироби, запасні частини, товари народного споживання, разові замовлення або ремонтно-експлуатаційні потреби.

Для запобігання помилкам і порушенням під час збору й реєстрації даних про виробничі запаси доцільно впровадити детальні інструкції для виконавців. Це можуть бути посадові інструкції або виписки з графіків документообігу, які визначатимуть порядок і строки реєстрації інформації. Важливо також запровадити систему мотивації у вигляді заохочень і покарань за якість виконання обов'язків. Крім того, регулярне проведення контрольних заходів, таких як ревізії, звірки та інвентаризації, сприятиме зниженню ризиків неефективної системи збору та реєстрації даних.

Доцільне використання на всіх ділянках обліку уніфікованих форм документації. Крім того: створення графіків документообігу з обліку запасів і доведення до виконавців їх функцій при створенні і перевірці первинного документа; видача розпорядчої документації особам, що відповідають за здійснення тієї або іншої господарської операції, і мають право підпису первинних документів; контроль з боку працівників бухгалтерії за правильністю оформлення первинної документації з обліку виробничих запасів (включення в обов'язок бухгалтера, що робить обробку документа,

цієї функції через посадові інструкції та встановлення відповідальності за її недотримання); Таким чином, реалізація перелічених напрямів удосконалення обліку запасів вітчизняними підприємствами призведе до значного підвищення результативності їх фінансово-економічної діяльності, дозволить налагодити більш дієвий і менш трудомісткий облік, контроль за наявністю, рухом і використанням виробничих запасів, а також досягти їх економії.

Раціональне впровадження уніфікованих форм документації на всіх етапах обліку є важливим напрямом удосконалення системи обліку виробничих запасів. До цього необхідно додати:

- Розробку графіків документообігу для обліку запасів із чітким розподілом функцій між виконавцями щодо створення та перевірки первинних документів.
- Видання розпорядчих документів для працівників, які відповідають за проведення господарських операцій і мають право підпису первинних документів. Це забезпечить формалізацію їхніх обов'язків і відповідальності.
- Посилення контролю бухгалтерії за правильністю оформлення первинної документації. Бухгалтерам, які займаються обробкою документів, слід чітко визначити цю функцію у посадових інструкціях і передбачити відповідальність за її недотримання.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності фінансово-економічної діяльності вітчизняних підприємств, покращенню якості обліку запасів, оптимізації контролю за їх наявністю, рухом і використанням. Це також забезпечить економію ресурсів та зменшення трудомісткості облікових процесів.

3.2. Стратегія оптимізації запасів як ефективний інструмент управління у ** «*****»

Виробничі запаси є важливою складовою виробництва готової продукції будь-якого підприємства. Вони відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки процесу виробництва та продажу. У той же час виробничі запаси можуть захистити підприємство від певних ризиків, таких як зміна цін на сировину і затримки поставок постачальниками. Запаси використовуються для зменшення логістичних витрат, оскільки компанії можуть ефективно управляти розміщенням та постачанням товарів.

Узагальнюючи різні підходи до оцінки вартості виробничих запасів, можна виділити наступні характеристики, які слід враховувати при обґрунтуванні стратегії оптимізації: забезпечення безперебійного виробництва. Вони використовуються для компенсації можливих затримок у постачанні сировини та інших ресурсів. Це дозволяє компанії підтримувати робочий процес без перебоїв або втрати виробництва забезпечувати рентабельність виробництва. Високоякісні запаси використовуються для оптимізації виробничого процесу та отримання переваг за допомогою більш ефективних методів виробництва. Управління ризиками. Виробничий інвентар допомагає управляти різними ризиками в ланцюжку поставок і забезпечувати стійкість виробництва при невирішених проблемах для власників відділів. Виробничий інвентар дозволяє відділу бути більш стійким до зовнішніх факторів, які можуть вплинути на діяльність [5]. В даний час на практиці існує кілька стратегій управління виробничими запасами. Для забезпечення безперебійного виробництва ** «*****» необхідна стратегія «мінімізації запасів», яка зводить до мінімуму зниження рівня запасів. Стратегія «точно в строк» полягає у виробництві або постачанні матеріалів, комплектуючих і готової продукції саме тоді, коли вони необхідні. Наступна стратегія допоможе менеджерам зосередити свою увагу і ресурси на

найбільш важливих запасах, класифікуючи запаси з використанням методів ABC-аналізу. Стратегія доставки «на вимогу» означає, що виробництво почнеться тільки після отримання замовлення від клієнта. Це дозволяє уникнути зберігання готової продукції і зводить до мінімуму ризик "старіння" непроданих товарів. Стратегія «запасу міцності» передбачає зберігання додаткових запасів для запобігання можливих ризиків - непередбачуваних затримок поставок і змін попиту. Стратегія «синхронізованого управління ланцюгами поставок» заснована на роботі з постачальниками та партнерами по ланцюжку поставок для досягнення оптимальної ефективності та скорочення запасів. Стратегія «ефективного планування продажів» передбачає аналіз кон'юнктури ринку та обґрунтування власних потужностей з виробництва та реалізації готової продукції і, відповідно, оптимального розміру виробничих запасів. Тому пріоритетом цих стратегій є зниження витрат на зберігання запасів і вивільнення капіталу для задоволення інших потреб.

Вибір конкретної стратегії оптимізації запасів у ** «*****.» залежить від типу бізнесу, галузі, характеристик готового продукту та інших факторів. Ефективне управління запасами повинно враховувати всі аспекти для досягнення найкращих результатів. Важливим інструментом оптимізації виробничих запасів при впровадженні управління є програмне забезпечення для прогнозування попиту. Він заснований на аналізі даних за попередні періоди про динаміку продажів і динаміку попиту по різних каналах, що дозволяє скласти прогноз попиту на майбутні товари. Наступний інструмент-автоматизація процесів замовлення і поповнення запасів. Аналізуючи платформу економічної науки - дозволяє відстежувати рівень запасів і автоматично розміщувати замовлення від постачальників або електростанцій на основі заданих параметрів. Це допомагає уникнути дефіциту товарів і знизити ризик надлишкових запасів, які можуть призвести до втрат. Третій інструмент-ABC-аналіз. Цей метод допомагає розділити товари або матеріали

на 3 категорії (А, В, С) відповідно до їх важливості. Товари категорії А є найважчими і мають найбільший вплив на ваш бізнес, тоді як товари категорії С не такі важливі. Це дозволяє приділяти більше уваги та ресурсів управлінню товарами та позиціями, які найбільше впливають на показники ефективності. Інтегрована система управління запасами-це найновіша технологія, яка поєднує в собі безліч перелічених інструментів управління запасами, таких як прогнозування попиту, широкомовний моніторинг та відстеження запасів.

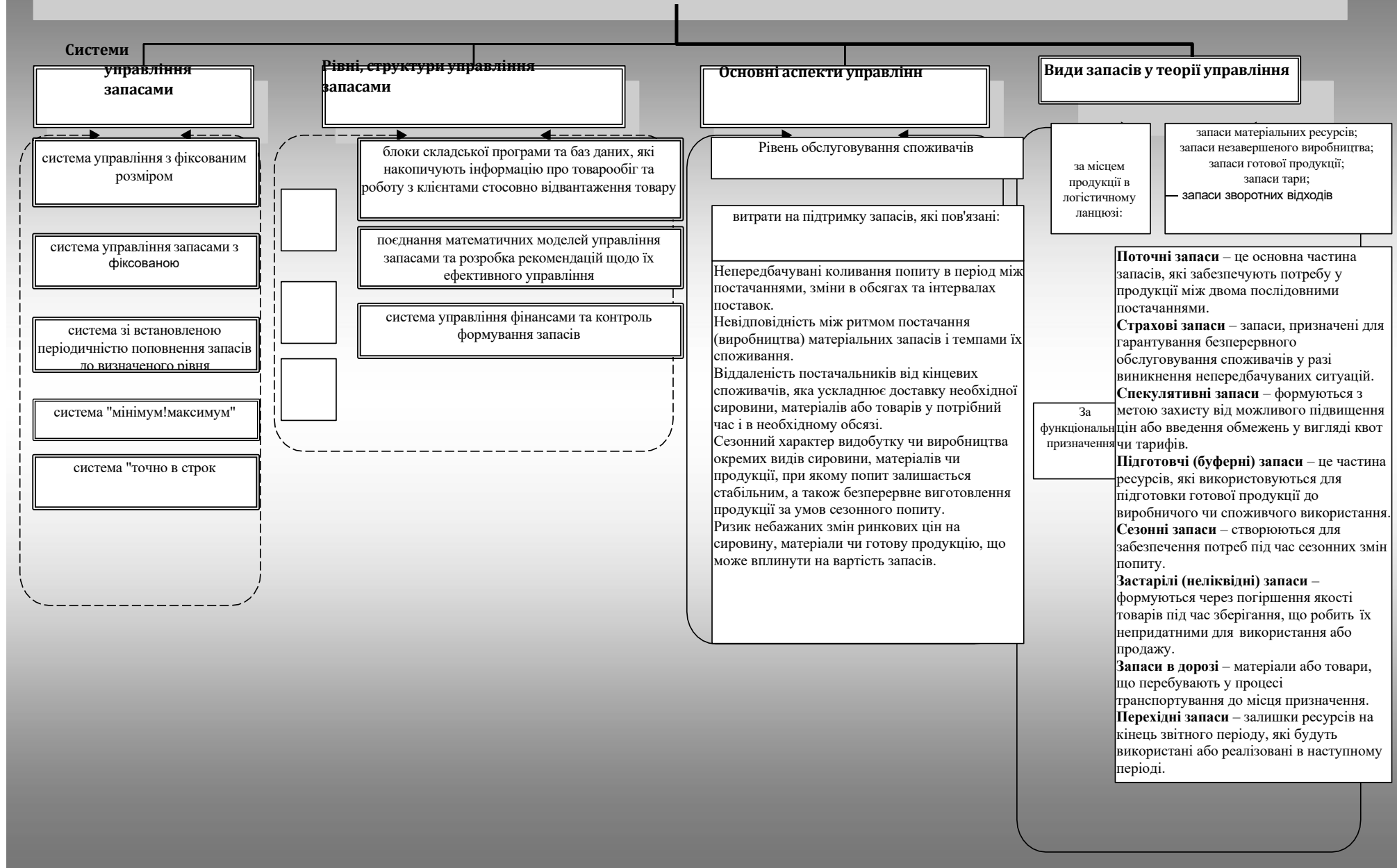
Одним з ключових аспектів ефективного управління запасами є можливість правильного визначення оптимального рівня запасів для різних продуктів. Для цього потрібне конкретне поєднання добре розроблених стратегій прогнозування споживання алкоголю та забезпечення збереження запасів. Прогнозування попиту дозволяє передбачити, які продукти стануть популярними в майбутньому, і визначити обсяг запасів, необхідний для їх задоволення. Страховий запас, з іншого боку, - це кількість товарів, які компанія вважає безпечними для забезпечення сталого виробництва навіть у складних умовах. Правильний баланс між цими двома факторами допомагає уникнути дефіциту товарів та зменшити Надмірність запасів, що може призвести до непотрібних витрат [7].

Важливим елементом управління ефективністю запасів (рис 3.1) є моніторинг для оцінки рівня та якості виробничих запасів, а також визначення адекватності та ефективності їх використання. За допомогою аналізу даних компанії можуть виявляти тенденції та закономірності зміни рівня запасів та приймати правильні стратегічні рішення для їх оптимізації.

Визначимо майбутні тенденції в управлінні виробничими запасами:

– використання штучного інтелекту і машинного навчання може підвищити точність прогнозування попиту і управління запасами;

УПРАВЛІННЯ ЗАПАСАМИ

- Інтернет речей і технологія блокчейн можуть бути використані для відстеження переміщення товарів і забезпечення безпеки і надійності даних, що може значно полегшити управління виробничими запасами.

- Екологічне управління запасами, тобто компанії будуть все більше орієнтуватися на сталий розвиток, що вплине на управління запасами.- Ефективне використання аналізу даних.

- Робота з постачальниками за допомогою спільної системи управління запасами для створення більш ефективного ланцюга поставок.

У майбутньому управління запасами вимагатиме нових інновацій, використання сучасних технологій та стратегій, а також більшої уваги до сталого розвитку та екологічних практик. Компанії, які адаптуються до цих тенденцій, можуть отримати перевагу в конкурентному середовищі та підвищити ефективність та рентабельність управління запасами виробництва

Зазвичай підприємства вкладають значні кошти у запаси. Це зумовлено різними причинами, зокрема: постачальник знаходиться у віддаленому місці і не може доставити необхідну сировину, матеріали або товари, коли це буде потрібно; нестабільні відносини з постачальником, невпевненість у тому, чи надасть постачальник необхідну сировину або матеріали належної якості в потрібний час; очікуваним підвищенням цін на сировину, матеріали або товари. Управління запасами – це функціональна діяльність, спрямована на мінімізацію суми річних витрат на утримання запасів, забезпечуючи при цьому підтримку виробництва на задовільному рівні.

Виходячи з цього, основною метою управління запасами є своєчасна доставка запасів і мінімізація витрат, пов'язаних із замовленням і зберіганням.

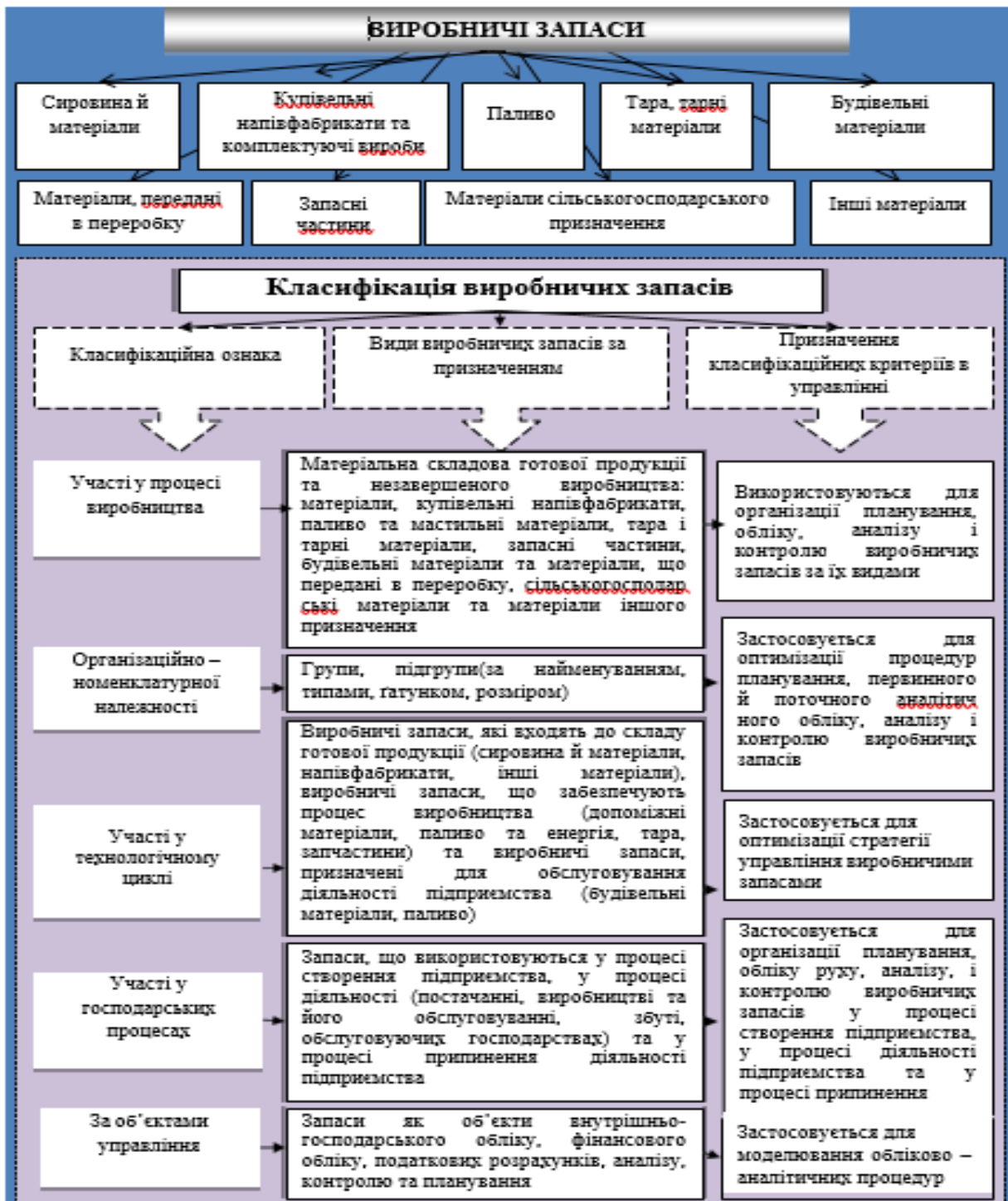

Рис.3.2. Загальна класифікація виробничих запасів підприємства та її призначення в управлінні.

3.3. Напрями покращення обліку виробничих запасів у ** відповідно до національних та міжнародних стандартів

Облік виробничих запасів у фермерських господарствах є важливою складовою їх фінансово-господарської діяльності. Впровадження сучасних методів обліку, адаптованих до національних та міжнародних стандартів, сприятиме забезпеченню прозорості та достовірності фінансової звітності, підвищенню ефективності управління ресурсами. Основними напрямками вдосконалення є:

1. Гармонізація з міжнародними стандартами фінансової звітності (МСФЗ) Фермерські господарства, які мають інвестиційну привабливість або міжнародних партнерів, повинні адаптувати облік запасів до вимог МСФЗ, зокрема МСБО 2 «Запаси». Це забезпечить визнання запасів за собівартістю або чистою вартістю реалізації, залежно від того, яка з них є нижчою.

2. Удосконалення методів оцінки запасів
Упровадження методів оцінки запасів, передбачених П(С)БО 9 «Запаси», зокрема методу середньозваженої собівартості або методу ФІФО, дозволить фермерським господарствам більш об'єктивно відображати вартість запасів та їх рух у фінансовій звітності.

3. Автоматизація облікових процесів Використання спеціалізованого програмного забезпечення, наприклад, для автоматизації розрахунків собівартості запасів, обліку їх руху та складання звітності, зменшить ймовірність помилок та прискорить облікові операції.

4. Оптимізація документального оформлення Впровадження єдиного порядку документообігу для обліку виробничих запасів із застосуванням сучасних електронних технологій сприятиме підвищенню точності даних.

Зокрема, важливо розробити форми первинних документів, що відповідатимуть стандартам бухгалтерського обліку.

5. Контроль за транспортно-заготівельними витратами (ТЗВ) Необхідно впровадити чіткі методики розподілу транспортно-заготівельних витрат між запасами для уникнення викривлень у визначенні їх собівартості.

6. Інвентаризація запасів Регулярне проведення інвентаризації відповідно до національних стандартів допоможе забезпечити відповідність між даними обліку та фактичними залишками запасів. Це також сприятиме виявленню неліквідних або знецінених запасів.

7. Розробка облікової політики Облікова політика фермерського господарства повинна містити положення щодо класифікації запасів, методів їх оцінки, обліку та відображення у фінансовій звітності. Вона має враховувати особливості сільськогосподарської діяльності.

8. Формування резервів під зниження вартості запасів Відповідно до МСФЗ, фермерські господарства повинні формувати резерви під можливе зниження вартості запасів, якщо їх чиста вартість реалізації нижча за облікову.

9. Підвищення кваліфікації персоналу Організація навчальних програм для бухгалтерів фермерських господарств щодо застосування міжнародних та національних стандартів сприятиме точному веденню обліку.

10. Підготовка фінансової звітності Складання звітності відповідно до П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» для мікро- та малого підприємництва забезпечить прозорість інформації про запаси.

Для потреб бухгалтерського обліку підприємств та визначення порядку визнання й оцінки виробничих запасів важливо дотримуватися встановлених стандартів. Відповідно до НП(С)БО 9 «Запаси», такі активи визнаються у разі, якщо:

1. Підприємство або установа отримають у майбутньому економічні вигоди від їх використання.

2. Їх вартість може бути достовірно визначена.

Натомість, у МСБО 2 «Запаси» не зазначено умов для визнання запасів активами. Основною метою цього стандарту є визначення собівартості, яка повинна визнаватися як актив і переноситися на наступні періоди до моменту отримання відповідних доходів.

Порівнюючи основні аспекти оцінки виробничих запасів та їх відображення у бухгалтерському обліку й фінансовій звітності за вимогами національних і міжнародних стандартів, можна відзначити низку відмінностей. Зокрема, НП(С)БО 9 більш деталізовано визначає умови й методи оцінки, тоді як МСБО 2 акцентує увагу на собівартості запасів без уточнення первісних умов їх визнання.

Детальне порівняння цих стандартів викладено в таблиці 3.1, яка демонструє розбіжності в підходах до первісної оцінки запасів та витрат, які включаються до їх собівартості.

Ця таблиця відображає основні розбіжності між національними та міжнародними стандартами щодо підходів до оцінки запасів, демонструючи акцент НП(С)БО 9 на деталізовану оцінку чистої вартості реалізації, яка враховує коливання ринкових умов, що менше відображено в МСБО 2. Як видно з таблиці, між стандартами є певні розбіжності щодо питань первісної оцінки запасів. У МСБО 2 «Запаси» поняття «первісна вартість» відсутнє, тоді як НП(С)БО 9 «Запаси» чітко вказує, що первісна вартість залежить від джерела надходження запасів. Зокрема, запаси можуть бути придбані за плату, виготовлені власними силами, внесені до статутного капіталу підприємства,

отримані безоплатно або придбані в результаті обміну на подібні чи неподібні активи.

Таблиця 3.1

Порівняння підходів до оцінки запасів за НП(С)БО 9 «Запаси» та МСБО 2 «Запаси»

Критерій оцінки	НП(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
Основний принцип оцінки	Запаси оцінюються за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації.	Запаси оцінюються за собівартістю.
Витрати, що включаються у собівартість	Первісна вартість охоплює всі витрати на придбання, переробку та інші витрати, пов'язані з доставкою і приведенням у поточний стан.	Собівартість повинна включати витрати на придбання, витрати на переробку та інші витрати, понесені під час доставки запасів до їх теперішнього місцезнаходження і стану.
Чиста вартість реалізації	Попередні оцінки базуються на достовірних фактах про очікувану суму реалізації. При цьому враховуються цінові коливання або зміни собівартості, якщо вони підтверджують умови на кінець звітного періоду.	МСБО 2 прямо не регламентує чисту вартість реалізації для оцінки запасів, акцентуючи увагу на собівартості.

Такий підхід НП(С)БО 9, зокрема уточнення щодо методів визначення первісної вартості, сприяє більш точній оцінці запасів та їх адекватному відображенню у фінансовій звітності.

Крім того, основні розбіжності між цими стандартами також стосуються складу запасів і витрат, які включаються до їх собівартості. Ці аспекти наведені в таблиці 3.2, що дозволяє краще зрозуміти специфіку

підходів до оцінки запасів відповідно до міжнародних і національних стандартів.

Таблиця 3.2

Порівняння підходів до обліку запасів за НП(С)БО 9 «Запаси»
та МСБО 2 «Запаси»

Ознака	НП(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
Оцінка запасів при надходженні	Собівартість формується з: 1. Витрати на придбання у постачальника: суми, що сплачуються за договором за вирахуванням непрямих податків, ввізного мита, непрямих податків, що не відшкодовуються; транспортно-заготівельні витрати; інші витрати.2. При виготовленні власними силами: виробнича собівартість за НП(С)БО 16 «Витрати».3. При внесенні до статутного капіталу: справедлива вартість, погоджена із засновниками.4. При безоплатному отриманні: справедлива вартість.5. При отриманні за обміном: балансова або справедлива вартість (залежно від об'єкта обміну).Не включаються: понаднормативні витрати, відсотки за кредитами, витрати на збут, загальногосподарські витрати.	Собівартість формується з: 1. Витрати на придбання: ціна придбання, мита, інші податки, транспортні витрати, витрати на навантаження/розвантаження, інші витрати.2. Витрати на переробку: витрати, безпосередньо пов'язані з одиницею виробництва.3. Інші витрати: витрати, необхідні для доставки запасів до їх місцезнаходження та приведення в стан використання.Не включаються: понаднормативні витрати, витрати на зберігання (окрім необхідних для виробництва), адміністративні витрати, витрати на продаж.
Оцінка запасів при витрачанні	Методи: ФІФО, середньозважена собівартість, ідентифікована собівартість, нормативні затрати, ціни продажу.	Методи: ФІФО, середньозважена собівартість, ідентифікована собівартість.
Оцінка на дату балансу	Найменша з двох величин: первісна вартість або чиста вартість реалізації.	Найменша з двох величин: собівартість або чиста вартість реалізації.
Розкриття інформації про запаси	Методи оцінки, балансова вартість запасів за групами, балансова вартість запасів,	Балансова вартість запасів, переданих у переробку, комісію, заставу; сума відновлення вартості запасів; причини або

Ознака	НП(С)БО 9 «Запаси»	МСБО 2 «Запаси»
	оцінених за чистою вартістю реалізації.	обставини відновлення вартості; балансова вартість запасів, переданих під заставу для гарантії зобов'язань.

Беручи до уваги, що великі підприємства в Україні вже впроваджують МСБО та МСФЗ, доцільним кроком є поступова відмова від жорстких регламентів обліку та вдосконалення НП(С)БО шляхом їх гармонізації з міжнародними стандартами. Це сприятиме спрощенню співпраці між українськими підприємствами та іноземними партнерами в частині обліку й відображення операцій із купівлі-продажу виробничих запасів у фінансовій звітності.

Крім того, варто вдосконалити первинну документацію, зокрема вимоги та накладні, за якими виробничі підрозділи отримують сировину й матеріали зі складів. При цьому необхідно звести кількість таких документів до оптимального мінімуму, щоб уникнути дублювання інформації та покращити її якість і корисність для користувачів.

Упровадження цих заходів сприятиме підвищенню якості обліку виробничих запасів у фермерських господарствах, зменшенню ризиків помилок, забезпеченню ефективного управління ресурсами та відповідності фінансової звітності міжнародним стандартам.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У результаті дослідження теми «Облік виробничих запасів та оподаткування їх придбання у ** «*****.» Перемешлянського району Львівської області» досягнуто поставленої мети, яка полягала у вивченні теоретико-методологічних та практичних аспектів організації обліку виробничих запасів у ** з урахуванням податкового законодавства, а також розробці рекомендацій щодо його удосконалення. На основі проведеного дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Виробничі запаси є невід'ємним елементом господарської діяльності фермерського господарства, забезпечуючи безперервність виробничого процесу. Раціональне використання запасів впливає на ефективність діяльності підприємства, його фінансові результати та конкурентоспроможність.

2. Нормативно-правове регулювання обліку виробничих запасів в Україні базується на вимогах НП(С)БО 9 «Запаси» та Податкового кодексу України. Основними аспектами є визначення первісної вартості запасів залежно від джерела їх придбання та відображення витрат, пов'язаних із транспортуванням, зберіганням та обробкою запасів.

3. Виробничі запаси на підприємствах обліковуються на рахунках другого класу плану рахунків. Встановлено, що організація синтетичного та аналітичного обліку має забезпечувати прозорість даних, а їх облік повинен відповідати вимогам управлінського, фінансового та податкового обліку.

4. Виявлено такі проблеми: низький рівень автоматизації обліку, дублювання інформації в первинних документах, недостатній контроль за збереженням та рухом запасів. Основними напрямками вдосконалення є впровадження автоматизованих систем обліку, розробка єдиних форм

первинної документації для машинної обробки, створення детальних інструкцій для виконавців та контрольних заходів.

На основі проведеного дослідження сформульовано такі пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності організації обліку виробничих запасів та їх оподаткування у фермерських господарствах:

- Запровадити єдині уніфіковані форми первинної документації (лімітно-забірні картки, накладні), які дозволяють зменшити дублювання інформації та оптимізувати документообіг.
- Розробити електронні форми документів для автоматизованої обробки даних, що значно скоротить витрати часу на облік та підвищить точність інформації.
- Впровадити сучасні облікові програми, які забезпечують інтеграцію складського, бухгалтерського та податкового обліку, автоматичний розрахунок витрат і транспортно-заготівельних витрат (ТЗВ).
- Розробити систему контролю руху виробничих запасів за допомогою RFID-міток або QR-кодів для покращення точності та прозорості обліку.
- Привести національні стандарти (НП(С)БО) у відповідність до МСФЗ, що дозволить забезпечити єдині правила оцінки, визнання та відображення запасів у фінансовій звітності.
- Впровадити розширену методику оцінки запасів на дату балансу, що враховує реальні ринкові умови та ризики втрати вартості.
- Запропонувати фермерському господарству створити внутрішні правила та положення з обліку виробничих запасів, у яких передбачити методи оцінки, періодичність інвентаризації, порядок ведення облікової документації та контролю.

Впровадження запропонованих заходів удосконалення обліку та контролю за рухом виробничих запасів сприятиме підвищенню ефективності діяльності фермерських господарств. Це дозволить досягти кращого використання ресурсів, дотримання податкового законодавства та забезпечення прозорості у фінансовій звітності, що є важливим чинником для успішного функціонування в сучасних умовах господарювання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочко О., Малецька О., Дранус Л. Парадигма конкурентоспроможності держави в умовах цифрової економіки. Аграрна економіка. 2022. Т. 15, № 1-2. С. 9-17. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ae_2022_15_1-2_4
2. Бутинець Ф.Ф., Чижевська Л.В., Герасимчук Н.В. Бухгалтерський управлінський облік : навч. посіб. для студентів спец. 7050106 «Облік і аудит». Житомир : ЖІТІ, 2000. 448 с.
3. Голов С.Ф., Єфіменко В.І. Фінансовий та управлінський облік. Київ : ТОВ «Автоінтерсервіс», 2006. 544 с.
4. Добрянська М.В. Аналіз запасів виробничих підприємств і вироблення пропозицій щодо їх ефективного використання в ринкових умовах. Науковий вісник НЛТУ України. Вип. 22.7. 2019. С.175-180.
5. Дріга О.П. Проблеми обліку виробничих запасів підприємств України. Ефективна економіка. 2017. № 4. С. 12 3-129.
6. Єрмоленко Г.С., Шумляєв Б.О. Організація обліку виробничих запасів, недоліки обліку та шляхи його удосконалення. Проблеми економіки транспорту. 2016. № 3. С. 29-33.
7. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні з використанням національних стандартів. Київ : А.С.К., 2003. 847с.
8. Інструкція про застосування плану рахунків, активів капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 (зі змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
9. Киба Л.Г. Порівняльна характеристика моделей керування виробничими запасами. Вісник Тернопільського державного економічного

університету. Економічні науки. 2019. № 1. С. 81-86.

10. Малецька О. Проблемні питання формуваеся місцевих податків і зборів. Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю : матеріали II Міжнар. наук. – практ. конф. (м. Полтава, 21 квітня 2021 р.) / за ред. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2021. С.614-616.

11. Малецька О.І., Прокопишин О.С., Мирончук З.П. Облікова інформація у системі формування антикризового управління персоналом аграрних підприємств. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2020. Вип.16. Т.2. С. 168-178.

12. Малецька О.І., Ціцька Н.Є., Мирончук З.П. Цифрова трансмісія даних бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Трансформація обліку та бізнес-консалтингу в умовах невизначеності: сучасні тренди, виклики, міжнародний досвід" 2023 С.211-214. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/44061/1/materialy_conf_10_11_23-212-215.pdf

13. Малецька О. І., Хомяк О. Б. Податковий Due Diligence Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти: матеріали I Міжнародної науково-практичної інтернетконференції, 19-21 березня 2019 р. Ч. 1. Львів: ЛНАУ, 2019. С.235-238.

14. Методичні рекомендації по застосуванню реєстрів бухгалтерського обліку : наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2000 р. № 56. URL : <http://www.uazakon.com/big/text574/pg1.htm>

15. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси» (IAS 2. Inventories). URL : www.minfin.gov.ua/document/92420/МСБО_2.pdf

16. Мошенський, С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз : підручник для студентів екон. спец. вищих навч. закладів / за ред. Ф.Ф. Бутинця. 2-ге вид., доп. і перероб. Житомир : Рута, 2007. 704 с.

17. Нападовська Л.В., Алексеєва А.В., О.А. Бакурова О.А. Фінансовий облік : підручник / за заг. ред. Л.В. Нападовської. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2013. 700 с.

18. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. №73. URL : <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення 12.09.2023).

19. Огійчук М.Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами. Харків : Алерта, 2011. 1044 с.

20. Одношевна О.О. Практичні аспекти та шляхи вдосконалення обліку виробничих запасів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2019. Випуск 6. Ч. 2. С. 146-148.

21. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. №2755-IV. Дата оновлення 03.12.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> .

22. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 № 291 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 09.12.2011 № 1591). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>

23. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ Міністерства фінансів України від 20.10.99 р. № 246. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> .

24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ Міністерства фінансів України від 31.12.99 р. № 318. URL : <http://www.rada.gov.ua>

25. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку : наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995р. № 88, редакція від 01.01.2015 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> .

26. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014 р., редакція від 30.10.2015 р. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>

27. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

28. Про затвердження типових форм первинних документів з обліку сировини і матеріалів : наказ Мінстату України від 21.06.96 № 193. URL : http://minfin.com.ua/taxes/-/news/nnakMinstat_193.html

29. Пушкар М.С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні (теоретико-методологічні аспекти). Тернопіль : Економічна думка, 2009. 422 с.

30. Рожок В.Д., Євсєєва Г.В. Комплексна задача оптимізації запасів продукції та термінів поставок їх споживачам. Актуальні проблеми економіки. 2017. № 1. С. 182-185.

31. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства. : навч. посіб. Київ : «Знання», 2005. 662 с.

32. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для вищої школи. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 534 с.

33. Сирцева С.В., Криклива А.С., Співаченко Р.О. Облік запасів за національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку: порівняльний аспект. Глобальні та національні проблеми економіки: зб. наук. праць Миколаївського національного університету ім. В.О. Сухомлинського. 2018. Вип. 5. С. 1031-1035.

34. Сонько В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. для студентів спеціальності «Облік і аудит» вищ. навч. закл. Тернопіль : Астон, 2005. 496с.

35. Сопко В.В., Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. Київ : КНЕУ, 2010. 260с.

36. Стельмащук А.М., Смоленюк П.С. Бухгалтерський облік : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури 2007. 528 с.

37. Ступінська М.В. Організація внутрішньогосподарського контролю запасів на підприємств. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 8. С. 84-86.

38. Тупчій В.А. Застосування основних методів нормування товарних запасів. URL : <http://eprints.kname.edu.ua/2484>.

39. Чабанюк О.А. Організація документообігу як засіб удосконалення обліку наявності та руху виробничих запасів. Фінанси, облік і аудит. 2020. №18. С. 386-391.

40. Чайковська В.П. Промислові підприємства України: проблеми і перспективи розвитку. Актуальні проблеми економіки. 2019. № 1. С. 97-104.

41. Шендригоренко М.Т. Виробничі запаси: нормативно-правове регулювання обліку та пропозиції з підвищення ефективності внутрішнього аудиту. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: Серія «Економіка і менеджмент». Одеса. 2019. № 36. С. 182-187.

42. Шендригоренко М.Т., Шевченко Л. Я. Сучасні проблеми організації обліку виробничих запасів на підприємстві та напрями їх

вирішення. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. 2018. № 32. С. 189-192.

43. Школьник І.О., Боярко І.М., Дейнека О.В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : «Центр учбової літератури», 2017. 368 с.

44. Шум М.А., Гулько К.С. Особливості обліку та аналізу виробничих запасів на підприємствах України в сучасних умовах. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. № 15(2). С. 166-169.

45. Шум М.А., Омельченко А.П. Економічна сутність виробничих запасів в економіці України на сучасному етапі. Економіка. Фінанси. Право. 2018. № 6(3). С. 26-28.

46. Щукіна С.Г., Бурова Т.А. Шляхи вдосконалення фінансового обліку виробничих запасів на підприємствах. URL: <http://global-national.in.ua/archive/12-2016/113.pdf>.61.

47. Янчук В.І., Кипоренко О.В. Сучасні проблеми та напрямки удосконалення ведення обліку виробничих запасів на підприємстві. Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки. 2018. № 3(69). С. 229-234.